

SLUTTRAPPORT

LYS I ALLE GLAS

Januar 2012

LYS I ALLE GLAS

Innholdsfortegnelse	2
1. Sammendrag	3
2. Bakgrunn og problemstillinger	5
3. Gjennomføring	6
3.1 Organisering	6
3.2 Finansiering	8
3.3 Kommunenes rolle i prosjektet	9
4. Registrering av eiendommer	9
5. Eiere av bruk uten fast bosetting	10
5.1 Hvor bor eierne?	11
5.2 Eierform	13
5.3 Hva sier eierne på spørsmål om salg eller utleie?	13
6. Hvem jakter på småbruk?	15
7. Lovverket	16
7.1 Null-konsesjon	17
7.2 Sameie og dødsbo	18
8. Bolyst	18
9. Resultater	20
9.1 Salg og bosetting	20
9.2 Hvem er de nye eierne?	21
9.3 Arbeid og næringsetablering	22
9.4 Profilering	23
10. Evaluering av prosjektarbeid	24
11. Erfaringsutveksling – samarbeid med andre lignende prosjekter	25
12. Overføring av erfaringer og arbeidsoppgaver og tiltak videre	26
13. Vedlegg	27
14. Litteratur	27

Lys i alle glas har vært et bosettingsprosjekt hvor 12 kommuner i Buskerud har samarbeidet. Utgangspunktet for prosjektet var m.a. at de fleste av kommunene i Hallingdal, Numedal og Midt-Buskerud hadde hatt nedgang i folketallet, de siste årene

Lys i alle glas registrerte 780 bruk uten fast bosetting i Øvre Buskerud (de 12 kommunene). Prosjektet har tatt kontakt med eierne, og forsøkt å skape dialog om brukets framtid. I alle kommunene står det gårdsbruk uten fast bosetting. Dette er attraktive bosteder for mange, men de er vanskelige å få kjøpt. En undersøkelse MMI gjorde for Landbruks- og matdepartementet i 2005 viste at 200 000 nordmenn kunne tenke seg å kjøpe et småbruk, først og fremst for å skaffe seg et mer attraktivt bomiljø. Siste undersøkelse fra oktober 2011 utført av Sentio, viste at så mange som 800 000 kunne tenke seg å bo på småbruk.

Målet var å få fast bosetting på 100 bruk innen utgangen av 2011. Resultatet er at det per januar 2012 har skjedd en endring i eierforhold eller utleie på 183 av de registrerte brukene. Hvis tallene brytes ned, viser det at det har skjedd 124 eiendomsoverdragelser. I tillegg har eiere selv bosatt seg på 26 av eiendommene. Prosjektet har også registrert at det nå skjer utleie på 33 av brukene.

På 96 av de 183 brukene med endring er det sikker bosetting. Det antas bosetting på 33 bruk innen kort tid. Dette gjelder bruk som nylig er solgt, eller at nytt våningshus er under oppføring. På 45 bruk er det usikkert når eller om eier kommer til å bosette seg.

Prosjektet har jobbet med eiere av bruk uten fast bosetting, og særlig eiere som vil selge, potensielle kjøpere, og til dels også de som har kjøpt med tanke på arbeid. I tillegg er det jobbet med informasjon til eierkommunene og andre regioner som jobber med tilsvarende problemstilling.

Prosjektets erfaring er at mange eiere har hatt stort behov for å prate om temaet, og det er mange følelser knyttet til årsaker for at gårdsbruk ikke blir solgt. I noen tilfeller ønsker ikke nåværende eier å ta noen avgjørelse på salg «så lenge ho mor leve». Mange føler at de forvalter eiendommen på vegne av familien, altså det som Frode Flemsæther fra Bygdeforskning beskriver som transgenerasjonelt eierskap i sin rapport «Det handler om følelser».

Lys i alle glas har hatt mange henvendelser fra interessenter, familier og enkeltpersoner, som kan tenke seg å flytte til området. Det har blitt gjort lite for å markedsføre ledige gårdsbruk, da flaskehalsen har vært å få eiendommer ut på salg. Det er mange som vil kjøpe, men få som vil selge. De fleste eiendommene som har blitt lagt ut for salg, har blitt omsatt etter kort tid.

Prosjektet har brukt tid på å få bosatt familier som ønsker å flytte til området, i andre ledige hus, inntil de finner drømmestedet. Det har også blitt brukt tid på å få fram gode historier og eksempler om familier som har flyttet, i i nyhetsbrev, på nettside og i media. Målet har vært å motivere eiere til å tenke at de sitter på en ressurs som kan være interessant for mange.

Prosjektets erfaring er at det har vært en stor styrke å være et samarbeidsprosjekt mellom 12 kommuner i 3 regioner. En aktiv styringsgruppe har vært med å sikre dialogen mellom kommunene og prosjektet. Det har også vært en styrke å være 3 prosjektledere, med ulike kompetanse og nettverk.

En annen viktig suksessfaktor har vært langsiktigheten. Kommunene tok selv initiativ og gjennomførte forprosjektet. Hovedprosjektet har hatt varighet på fire år, og det har gitt mange eiere tid til å vurdere forholdet sitt til gårdsbruket, tid til å ta de vanskelige samtalene med resten av familien og tid til å tenke på det beste for bruket.

Prosjektet er finansielt et spleiselag mellom de 12 kommunene, regionråd, Buskerud Fylkeskommune, Fylkesmannen i Buskerud, Landbruks- og Matdepartementet og Kommunal og Regionaldepartementet. Det har dermed vært lokal, regional og nasjonal finansiering. Det har vært en tyngde å ha med 12 kommuner, i tre definerte regioner.. Det har bidratt til å gi en tryggere og mer langsiktig finansiering.

Hovedprosjektet har pågått over 4 år og har nådd de målsettingene som ble satt. Men samtidig er det en klar oppfatning at kommunene fremdeles har en stor uutnyttet ressurs, som det også i fortsettelsen bør arbeides aktivt med, for at det skal bli lys enda flere glas. Med tanke på «levande bygder» og som fortrinn i kampen om arbeidskraft, er bruk uten fast bosetting en ressurs, som bør få et annet fokus, enn det som er tilfelle i dag.

Familie har funnet lykken på Øst Modum.

2. Bakgrunn og problemstillinger

Ideen med prosjektet «Lys i alle glas» startet i Nore og Uvdal kommune, etter deltagelse på seminar i 2005 hvor prosjektet «Mange vil ha – men få vil selje» fra Vest-Telemark ble presentert. Nore og Uvdal kommune kontaktet sine nabokommuner i sør og inviterte de med på et felles prosjekt. Utfordringene for kommunene i Flesberg og Rollag kommune var i store trekk de samme som for Nore og Uvdal. Prosjektet i Numedal med Numedalsutvikling som prosjektansvarlig, ble satt i gang og kartlegging av tomme gårdsbruk viste 278 ubebodde gårdsbruk fordelt på tre kommuner. Prosjektet ble finansiert og var klart til oppstart i 2006.

I 2006 hadde prosjektet «Kvinnovasjon» sitt oppstartseminar på Lampeland, her ble det holdt en presentasjon av forprosjektet til Lys i alle glas som pågikk i Numedal. Dette resulterte i at representanter fra Hallingdal og Midt-Buskerud så fellestrekk til sine kommuner, og det ble etablert kontakt med prosjektet i Numedal. Resultatet ble et samarbeidsprosjekt mellom 12 kommuner i tre regioner i Buskerud, som man kalte «Lys i alle glas».

De aller fleste kommunene i Numedal, Hallingdal og Midt-Buskerud har i større eller mindre grad opplevd negativ befolkningsutvikling eller stagnasjon de seinere årene. For noen av kommunene gjelder nedgangen for hele kommunen, mens det for andre først og fremst har vært fraflytting fra grendene.. Felles for alle kommunene er at de har gårdsbruk uten fast bosetting. Det ble til sammen registrert i underkant av 800 bruk uten fast bosetting i de 12 kommunene.

Med prosjektet «Lys i alle glas» tok de 12 kommunene i Numedal, Hallingdal og Midt-Buskerud, til dels via sine regionråd, initiativ og startet et konkret tiltak. Målet var å utnytte ubebodde bruk som en ressurs, i forhold til tilflytting. Et bidrag for å å snu en negative trend i forhold til befolkningsutvikling. Men også et bidrag til at ungdom etter endt utdanning skal kunne finne interessante arbeidsplasser og bosteder i området. For svært mange er mindre bruk attraktive bosteder, men som det kan være vanskelig å få kjøpt. En undersøkelse fra MMI gjort for Landbruks- og matdepartementet i 2005 viste at så mange som 200 000 nordmenn kunne tenke seg å kjøpe et småbruk, først og fremst for å skaffe seg et mer attraktivt bomiljø. Siste undersøkelse fra oktober 2011 utført av Sentio, viste at så mange som 800 000 kunne tenke seg å bo på småbruk.

Prosjektmål:

Medvirke til at minst 100 fraflytta bruk får fast bosetting i Numedal, Hallingdal og Midt-Buskerud innen 31.12. 2011 og at flesteparten av tilflytterne får seg arbeid i regionen eller har med seg sin egen arbeidsplass.

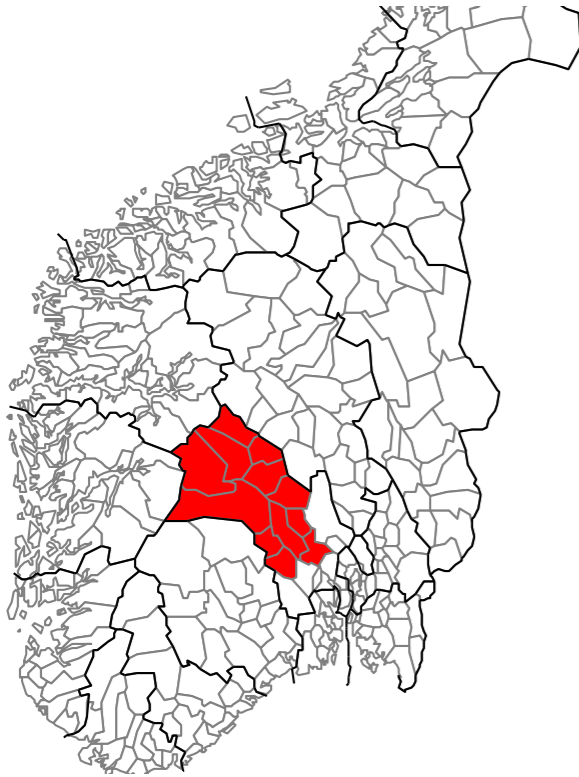
Regionale mål:

**Medvirke til at minst 40 fraflytta bruk får fast bosetting i Hallingdal og at flesteparten av tilflytterne får seg arbeid i regionen eller har med seg sin egen arbeidsplass.
Medvirke til at minst 30 fraflytta bruk får fast bosetting i Midt-Buskerud og at flesteparten av tilflytterne får seg arbeid i regionen eller har med seg sin egen arbeidsplass.**

Medvirke til at minst 30 fraflytta bruk får fast bosetting i Numedal og at flesteparten av tilflytterne får seg arbeid i regionen eller har med seg sin egen arbeidsplass.

3. Gjennomføring

«Lys i alle glas» er gjennomført som et prosjekt etter PLP-metoden (Prosjektlederprosessen), med styringsgruppe, prosjektansvarlige og prosjektledere. Prosjektet er eid av de 12 kommunene i regionene Hallingdal, Numedal og Midt-Buskerud.

Kartet viser de 12 kommunenes plassering i Sør Norge

3.1 Organisering

Styringsgruppa har bestått av:

- Knut Arne Gurigard, leder, prosjektansvarlig for Hallingdal, representerer Regionrådet for Hallingdal.
- Magne Pedersen, prosjektansvarlig for Numedal, representerer Numedalsutvikling IKS.
- Tone Ranheim Rolfstad, prosjektansvarlig for Midt-Buskerud, representerer Buskerud Næringshage AS.
- Marit Torsrud Nerol, jordbruksforvalter i Ål kommune, representerer kommunene i Hallingdal.
- Terje Halland, næringskonsulent i Nore og Uvdal kommune, representerer kommunene i Numedal.
- Gunvor Synnøve Green, jordbrukssjef i Modum (2007-2010), i Sigdal fra 2011, representerer kommunene i Midt-Buskerud (Harald Lesteberg, landbrukssjef i Sigdal har fungert som kommunenes representant i 2010).
- Jan Olav Markussen, politiker Buskerud Fylkeskommune har vært observatør i styringsgruppa fra 2009.

Prosjektledere:

- Torunn Bekkeseth, Hallingdal (2008 – 2011)
- Terje Halland, Numedal (2007 -2009)
- Elin Halland Simensen, Numedal (2009-2011)
- Hilde Riis, Midt-Buskerud (2008-2010)
- Tone Ranheim Rolfstad, Midt-Buskerud (2010- 2011)

Prosjektmedarbeidere:

- Magne Akervold, Nes (2008)
- Steinar Breie, Hol (2007-2008)
- Knut Tore Eidal, Midt-Buskerud (2007-2011)
- Gunhild Rishovd Korsbøen, Midt-Buskerud (2009-2011)
- Lise Kihle Gravermoen, Midt-Buskerud (2010-2011)
- Elin Halland Simensen, Numedal (2008 – 2009)

I 2007 ble det gjennomført en kartleggingsfase i alle de 12 kommunene. Mye av arbeidet ble gjort av kommunenes ansatte i landbruksforvaltningen, med bistand i oppstartsfasen fra Terje Halland fra Nore og Uvdal kommune. Det ble da registrert ca. 800 bruk uten fast bosetting. Registreringene var tilgjengelig for prosjektlederne som startet sitt arbeid i januar 2008. Det var også utarbeidet en prosjektplan med en målbar og klar målsetting: **100 bebodde bruk innen 31.12.2011**. Prosjektet skulle ta personlig kontakt med flest mulig av eierne av ubebodde bruk og motivere disse til å få bosetting på bruken, ved egen bosetting, ved overdragelse i familien eller ved salg i det frie markedet.

Alle de 12 kommunene fattet politiske vedtak om å delta i prosjektet med finansiering og egeninnsats. Alle eierne av ubebodde bruk har fått brev med informasjon om prosjektet underskrevet av ordførerne fra deltagerkommunene. Prosjektet er godt forankret hos prosjekteierne.

I løpet av prosjektperioden har det vært jevnlig møter mellom de tre prosjektansvarlige og styringsgruppa, samt med prosjektlederne. Prosjektlederne har hatt møter, omtrent en gang pr måned.

De prosjektansvarlige har sørget for fullfinansiering underveis i prosjektet.

Ny eier på Flata i Krødsherad

3.2 Finansiering

Finansieringskilder:

- De 12 kommunene (inkl. egeninnsats)
- Buskerud fylkeskommune
- Fylkesmannen i Buskerud, BU-midler
- Landbruksdepartementet
- Kommunal og regionaldepartementet (Småsamfunnsmidler)

En del av midlene er benyttet til fellestiltak for alle, ellers har hver region hatt ansvar for sin andel.

Finansieringskilde	Sum
Landbruks- og matdepartementet (LMD), forprosjekt 2007	200.000
Småsamfunn LMD 2008	200.000
Småsamfunn Kommunal- og regionaldepartementet (KRD) 2008	800.000
Småsamfunn KRD 2009	800.000
Fylkesmannen i Buskerud 2009	640.000
Buskerud fylkeskommune 2009	500.000
Buskerud fylkeskommune 2010	500.000
Buskerud fylkeskommune 2011	500.000
Kommunene 2008-2011	1.440.000
Sum	5.580.000

Fordelt på de 12 deltagerkommunene er finansieringen slik:

Kr 465.000,- per kommune for hele prosjektperioden, eller kr 93.000 per kommune per år. Forutsatt 150 bosettinger vil hver bosetting ha kostet kr 37.200,- i offentlig pengebruk. I tillegg kommer egeninnsats fra kommunene.

Fra venstre regionrådsordfører i Hallingdal Oddvar Grøthe, ordfører Nes Gerd Eli Berge, daværende kommunal og regionalminister Magnhild Meltveit Kleppa og prosjektlederne Hilde Riis, Elin Halland Simensen og Torunn Bekkeseth.

Bildet over viser daværende Kommunal- og regionalminister Magnhild Meltveit Kleppa på besøk på Nes i 2008, for å dele ut midler til «Lys i alle glas» fra småsamfunnsinnsatsinga.

3.3 Kommunenes rolle i prosjektet

Alle tolv kommunene gjorde kommunestyrevedtak i 2007 om å gi 30 000 kr pr år til prosjektet i fire år, dvs 2008 – 2011. Alle ordførere var med og signerte det første brevet som gikk ut til eierne januar 2008, og det har vært orientering i alle kommunestyrer underveis i prosjektet. De fleste landbrukskontorene har vært mer eller mindre delaktige i prosjektet underveis.

For å sikre et godt resultat i prosjektet og en langsiktig effekt, har det vært nødvendig med en god dialog med landbrukskontorene. De har blant annet bistått prosjektlederne med innhenting av informasjon fra matrikkelen, folkeregister, bopliksaker. Prosjektet har ikke fulgt opp eiendommer der det har vært konflikter omkring bopliksaker. Ved oppsummering av resultatene ser en at kommuner som har vært spesielt aktive med å følge opp krav om boplikt, har bidratt til å få bedre resultater i prosjektet.

Forankring av prosjektet – politisk forankring

Landbrukskontorene har gjort en god jobb med å forankre prosjektet i den enkelte kommune. Informasjonsflyten innad i kommunene har ikke alltid vært god nok. I Hallingdal har Regionrådet for Hallingdal vært prosjektansvarlig, både daglig leder og prosjektleder har orientert de seks kommunene ved behov. I Numedal har Numedalsutvikling IKS orientert kommunene ved jevne mellomrom. I Midt-Buskerud har prosjektleder også informert regionrådet, og det har vært god dialog mellom den enkelte prosjektmedarbeider og kommunen.

Samarbeid med kommunene – administrative forankring

Landbrukskontorene har sitt eget kommunenettverk, i tillegg til at regionrådene med ordførere og rådmenn treffes. Det er nyttig med erfaringsutveksling på mange felt, og Lys i alle glas har vært et felles tema i prosjektperioden. De enkelte prosjektlederne har vært med på de regionale samlingene som de ulike landbrukskontorene har. De to øverste kommunene i Numedal har deltatt på samlingene i Hallingdal. Midt-Buskerud har sine egne samlinger et par ganger i året.

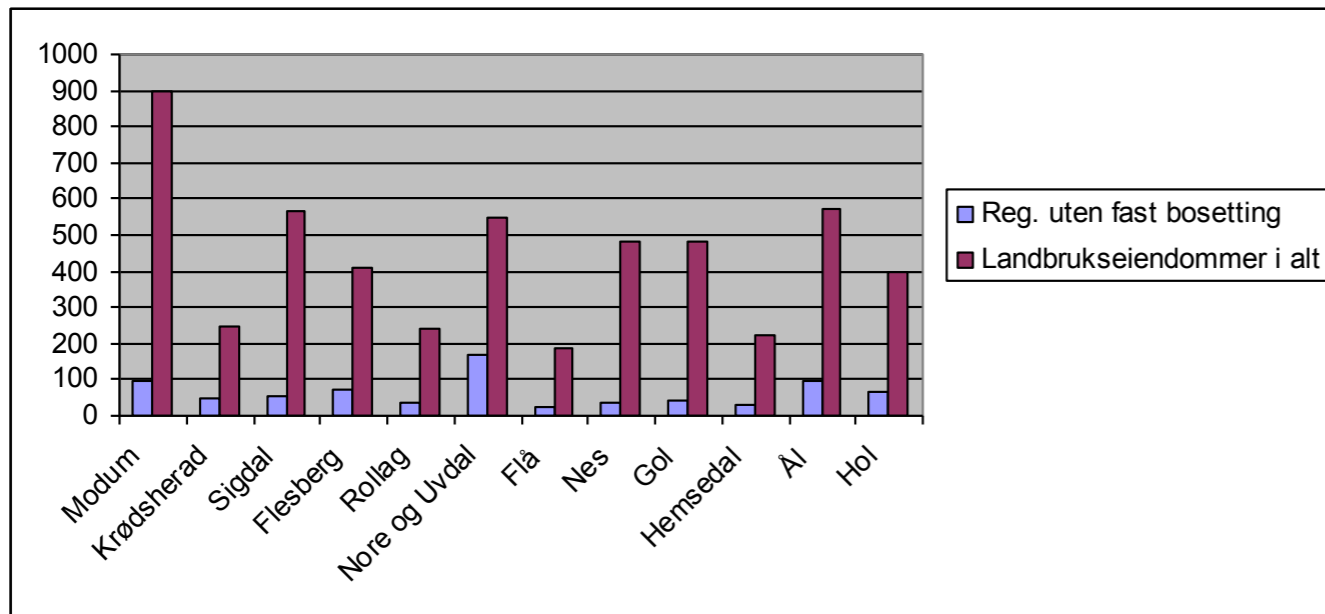
Samarbeidet med kommunene har stort sett vært svært godt, og de fleste kommunene har sett på prosjektet som en positiv bidragsyter..

4. Registrering av eiendommer

Alle kommunene gjennomførte registrering av bruk uten fast bosetting. (gjenntakelse)

Gjennom prosjektarbeidet kan det synes som om registreringene er gjennomført noe ulikt, noen har basert seg på mer på skjønn og lokalkunnskap enn andre. Noen kommuner har vært spesielt nøye og har registrert alle typer landbrukseiendommer uansett størrelse og beliggenhet. I andre kommuner er det registrert bruk som kanskje ikke er særlig egnet til bosetting. Det er grunn til å tro at det i noen kommuner er «mørketall» når det gjelder dette.

Prosjektet besluttet tidlig i prosessen å forholde seg til den opprinnelige registreringen. Det er seinere kun foretatt mindre justeringer.

Tabell 4.1. Registrerte bruk uten fast bosetting i de 12 kommunene og registrerte landbrukseiendommer totalt pr. 2010 (SSB)

Det er registrert i alt 780 eiendommer uten fast bosetting i de tre regionene. 203 bruk i Midt-Buskerud, 278 bruk i Numedal og 299 bruk i Hallingdal. Det er totalt 5252 landbrukseiendommer i de samme kommunene.

5. Eiere av bruk uten fast bosetting

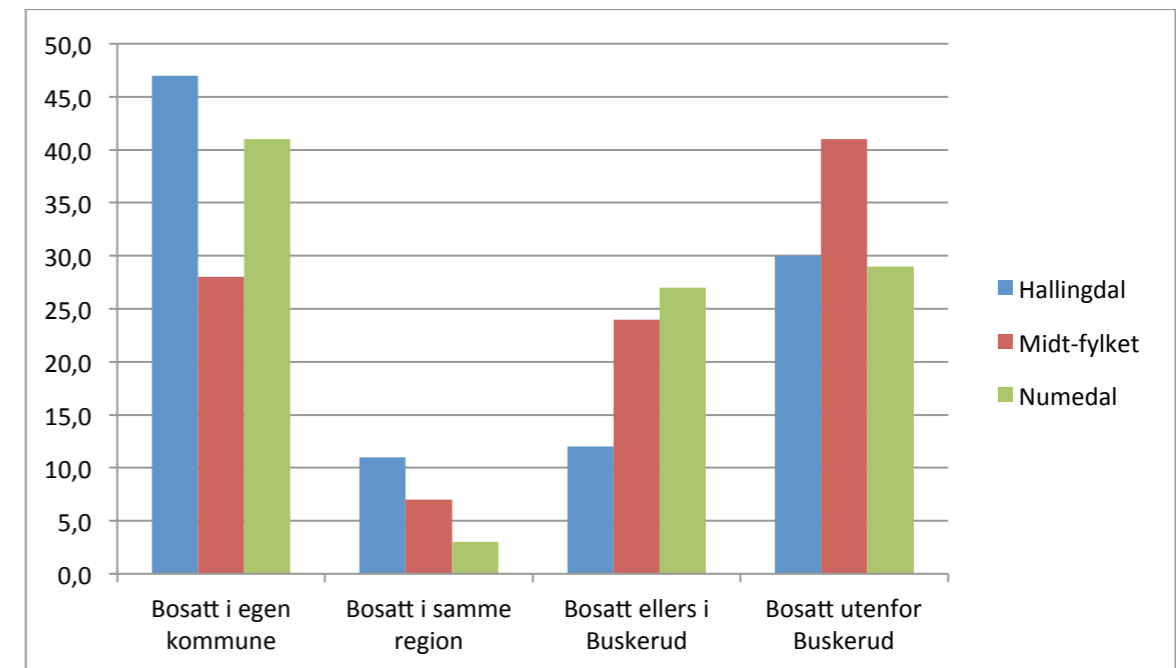

Trinrud søre i Ål, et bruk som er solgt, som et resultat av «Lys i alle glas»

5.1 Hvor bor eierne?

Eierne av de ubebodde landbrukseiendommene er en sammensatt gruppe. Prosjektet har hatt dialog med de fleste eierne, og det er blant annet oppsummert hvor de bor, i forhold til den landbrukseiendommen de eier. Hvor eierne er bosatt har innvirkning på hvordan eiendommen brukes. De som bor i samme kommune bruker gjerne eiendommen som tilleggsjord eller som «arveobjekt» fordi de har flere barn. Eiere som bor i mer sentrale strøk bruker gjerne eiendommen som feriested.

Tabell 5.1.1 viser at en stor andel av eierne av ubebodde bruk bor i samme kommune som eiendommen ligger, noen få bor i nabokommunene og flere bor andre steder i fylket. En tredjedel bor utenfor Buskerud. Dette sammenfaller godt med tall som Bygdeforskning bruker (Bygdeforskning, Rap. 3/2011). Den viser at 70 % av de som eier en ubebodd eiendom i de mest sentrale strøk bor mindre enn 100 km fra eiendommen. For eiendommer i mindre sentrale strøk er tallet 42 %.

Tabell 5.1.1. Tabellen viser hvor eierne av bruk uten fast bosetting har sin hjemmehadresse.

Mange bor innenfor samme kommune og driver landbrukseiendommen derfra. Noen har kjøpt en tilleggseiendom, fordi de ønsker å drive større og ha tilgang til mer jord. Det er et landbrukspolitisk mål at eier og bruker skal være den samme (kap 10.4.2 i St. meld 9 (2011-2012)). Dette tilsier at det bør stimuleres til at aktive brukere kan sikre seg egen tilleggsjord i form av jordbruksareal og skog. Dette har vært vist til som et paradoks av lokalpolitikere i prosjektperioden. Man ønsker seg bosetting på alle bruk, samtidig som man ønsker å styrke aktive bønder med tilleggsjord.

Landbrukseiendommer som regnes som tilleggsjord til andre gårder i kommunen, vil det ikke være boplikt på, så lenge eier selv bor på driftsenheten. Det vil si at hvis noen eier flere landbrukseiendommer og de regnes som en driftsenhet, så oppfyller de boplikten ved å bo på en av eiendommene.

Prosjektet har motivert de som eier flere landbrukseiendommer til å leie ut husene som ikke er i bruk. Noen ønsker ikke å fradele fordi de avventer hvor barn skal bosette seg. Eller fordi søsken av dagens eiere bruker husene som feriested. Andre har vurdert fradeling av det ene tunet, og noen steder er fradeling gjort før prosjektet startet.

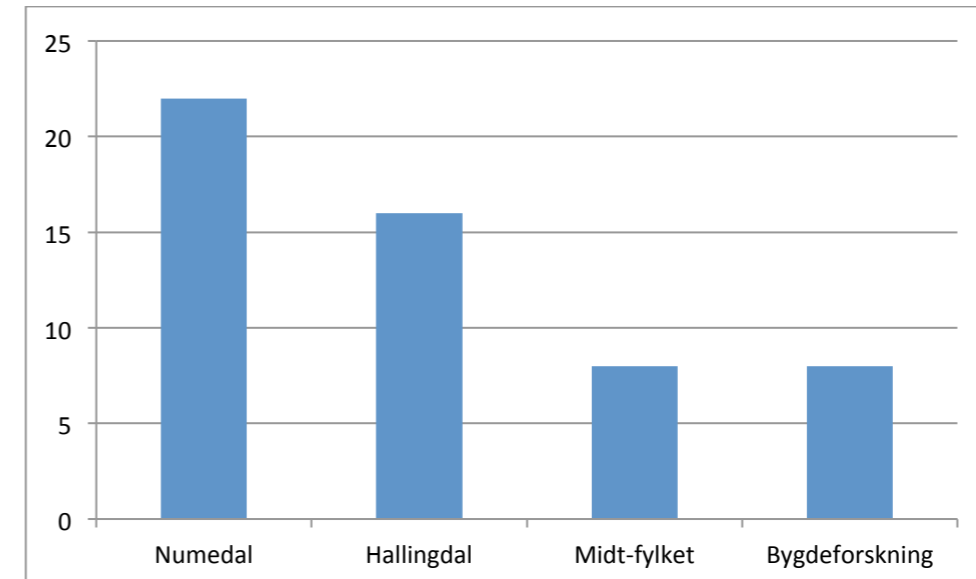
Mange av eierne som bor i nedre del av eller utenfor fylket, bruker ofte eiendommen som feriested. Det er ofte sterke følelser knyttet til gården, og de ønsker å fortsette å bruke eiendommen som feriested, gjerne også i neste generasjon. Her kan kommunene evt. følge opp med krav om boplikt ved neste eiendomsoverdragelse, dersom det er mulig.

Dusterud i Flesberg kommune. Solgt via nettsida www.lysialleglas.no.

5.2 Eierform

Det store flertallet av eierne eier bruket i alene. Noen av disse eier sammen med ektefelle. Prosjektet har ikke oversikt over hvor mange som eier mer enn en landbrukseiendom, men har inntrykk av at det er en mindre andel. Bygdeforskning angir 14 % i sin undersøkelse (Rap. 3/2011).

Tabell 5.2.1. Prosentandel av eiendommer uten fast bosetting som eies i sameie eller dødsbo

Tabellen viser hvor stor andel av eiendommer uten fast bosetting som har mer enn én eier (eiendommer der ektefeller eier sammen er ikke tatt med).

Det er noe variasjon mellom regionene og kommunene. Totalt er 12,8 % av eiendommene i sameie. Bygdeforskning oppgir at 8 % av bruk uten fast bosetting har sameie som eierform. Telemarksforskning oppgir 17 % sameier i Telemark.

Det er mye som tyder på at sameie som eierform medfører mye usikkerhet og handlingslammelse. Det er vanskelig å bli enige om hva som skal skje med eiendommen. Flere parter og stor avstand mellom partene (alder, bosted, slektskap) gjør eierforholdene vanskeligere. Mange gir uttrykk for at de ønsker en oppløsning av sameiet, men det viser seg å være prosesser som tar svært lang tid. Prosjektet har jobbet med flere konkrete saker. Det har vært gjennomførte informasjonsmøter spesielt rettet mot sameier. Oppslutningen om informasjonsmøtene har vært god, men behovet for informasjon og veiledning er fortsatt til stede.

5.3 Hva sier eierne på spørsmål om salg eller utleie?

«Lys i alle glas» har vært i personlig kontakt med mer enn 90 % av eierne. De aller fleste har vært positive til henvendelsen, selv når det ifølge eier ikke har vært aktuelt med salg eller utleie av eiendommen. Det er et klart inntrykk at de som bruker eiendommen som feriested er minst innstilt på å selge.

Flere av de som eier mer enn en eiendom ytrer ønske om å sette i stand våningshus for utleie, men hevder det blir for kostbart i forhold til leieinntekter det er mulig å oppnå. Noen av disse husene ligger også slik til, og har en slik standard, at det kun er aktuelt med utleie til «spesielt interesserte».

«Ikkje so lenge mor leve»

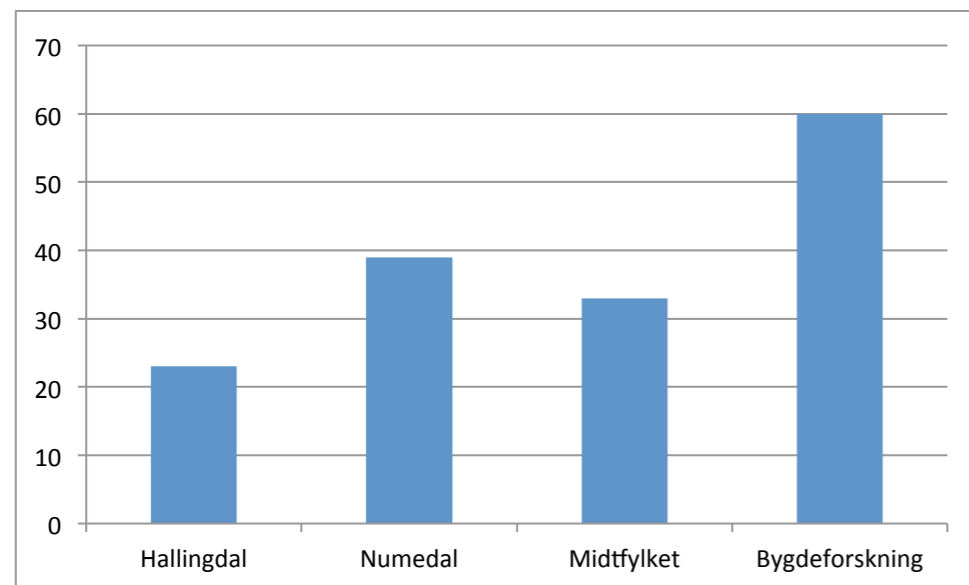
Det er et klart inntrykk at et stort flertall av eierne har en eller annen familiær tilknytning til eiendommen. Dette sammenfaller med Bygdeforskningsundersøkelse. (Rap. 3/11):

«...eiers tilknytning til eiendommen er den faktoren som har desidert størst betydning for hvorfor man fortsetter å eie en eiendom som man ikke selv bebor. Familietilknytningen til landbrukseiendommer er sterk og det ligger en norm og en forventning til at eiendommen skal forbli i slektas eie, noe som altså betyr at tilknytningen både strekker seg bakover i generasjoner, men også framover til neste generasjon (er). Vi kan snakke om et «transgenerasjonelt» eierskap. Dermed oppleves slekta som den egentlige eier, mens den som formelt står som eier forvalter eiendommen over et begrenset tidsrom.»

Mange av eierne har et sterkt ønske om at barn eller barnebarn skal overta eiendommen, samtidig som mange ikke tror at eiendommen er drivverdig og attraktiv som bosted. Eierne mener det blir vanskelig for neste generasjon å skaffe seg relevant arbeid i regionene.

Svært få sier noe som tyder på at pris er viktig for beslutningen om salg eller ikke. Bygdeforskning sier også at pris først blir viktig etter at beslutningen om salg er tatt.

Det er også registrert at mange er usikre på hvilke regler og bestemmelser som gjelder ved eierskifte og at dette i seg selv er en barriere for å gå inn i en overdragelsesprosess. Av den grunn har prosjektet arrangert flere informasjonsmøter om eierskifte, med godt oppmøte.

Tabell 5.3.1. % av eiendommer uten fast bosetting som brukes som feriested

En ganske stor andel av eiendommene brukes som feriested av eier og eiers familie i følge eieren selv. Noen av disse eiendommene brukes mye og holdes i god stand. Eieren uttrykker et sterkt ønske om at det skal fortsette slik og at neste generasjon skal overta eiendommen og fortsatt bruke den som feriested. Disse eierne er lite motivert til å selge eiendommen ut av familien for å oppnå fast bosetting. Andre feriesteder er mindre brukt og har dårligere standard. Eier kan oppleve det som en belastning å måtte bekoste vedlikehold av eiendommen. Enkelte slike eiendommer har kommet på salg og resultert i fast bosetting.

6. Hvem jakter på småbruk?

«Lys i alle glas» har gjennom prosjektperioden hatt kontakt med mange som ønsker seg småbruk, erfaringen er at dette er en svært sammensatt gruppe med ulike motiv. Noen har et sterkt ønske om å finne drømmebruket for å bosette seg der, andre ønsker derimot å benytte denne typen eiendom som feriested, disse er ikke prioritert i prosjektet.

Prosjektet har derimot prioritert familier som har tatt kontakt, og som ønsker å finne bosted. Dette har vært engasjerte familier, med et sterkt ønske om å flytte til området. Enkelte av familiene har allerede fått seg arbeid i kommunene eller regionen. Prosjektet har derfor sett det som svært viktig å bruke tid, for å forsøke å få på disse familiene bosatt i området. Familiene er tatt med på visninger til ledige småbruk. Det har også blitt gjort tiltak for å forsøke å finne midlertidige boliger, slik at familiene kan bosette seg og fortsette jakten på drømmestedet når de er i området.

«Lys i alle glas» har gjort lite for å markedsføre prosjektet overfor de som er interessert i å kjøpe / leie gårdsbruk. Interessentene har selv, via nettsiden www.lysialleglas.no, facebook og avisoppslag, funnet informasjon om prosjektet og tatt kontakt. Prosjektet har hatt lange lister med interessenter som ønsker å kjøpe/ leie. Etterspørselen etter eiendommer har vært betydelig større enn tilbudet, og det har derfor ikke vært aktuelt å markedsføre seg spesielt overfor eventuelle kjøpere. De som har tatt kontakt med prosjektet har hatt få spesifikke krav i forhold til hvilken kommune de ønsker seg til. De ønsker å finne et attraktivt bosted i området eller regionen.

Interessentene som har kontaktet prosjektet har vært ulike, men noen fellestrekk finnes likevel. Nedenfor er interessentene forsøkt beskrevet; dette er en oppsummering i forhold til de inntrykk prosjektet har på bakgrunn av de henvendelser som er mottatt:

Alternativt bosted og livsstil

De fleste som har tatt kontakt har et ønske om alternativt bosted og livsstil. De ønsker plass rundt seg og vil ut av trengselen. Enkelte ønsker seg også nærmere familie. Prosjektet har også hatt kontakt med mange som allerede bor i kommunene, men som ønsker seg et alternativt bosted. De færreste av dem prosjektet har hatt kontakt med har uttrykt ønske å drive landbruk i stor skala. Det er et ønske om å ha mulighet til å ha noen dyr, «katt og kanin», skog og plass til dyrking av egne grønnsaker.

De som ønsker billig bosted

Prosjektet har hatt noen henvendelser fra interessenter som mest av alt er på jakt etter et rimelig sted å bo. Disse er som andre, henvist til å følge med på prosjektets nettsider, samt å forsøke følge med på egenhånd i forhold til hva som finnes ledig i områdene.

De godt etablerte

Det er også noen godt etablerte voksne som ønsker å kjøpe småbruk. Noen ønsker å ha det som feriested, andre ønsker å flytte tilbake til hjembygda når de blir pensjonister. Hvis det er som feriested at de ønsker seg et småbruk, så har ikke dette bosettingsprosjektet brukt tid på dem.

De som ønsker å drive landbruk

Prosjektet har også hatt kontakt med noen interessenter som har hatt arbeid på gård, og som ønsker å skaffe seg sin egen eiendom for å drive landbruk. Det er også noen som ønsker å kjøpe tilleggsjord til sin egen gård. I noen tilfeller blir husene skilt fra og solgt videre til andre. I andre tilfeller ønsker ikke bonden boliger like innpå arealet hvor det drives landbruk..

«Evig på leit»

Det er noen som kan synes å være evig på leit etter småbruk. De går aktivt til verks, og kan vise til kontakt med mange kommuner. Denne gruppa er ikke opptatt av hvilken kommune de bosetter seg i, men er på jakt etter drømmestedet.

Familie som fikk leie småbruk via Lys i alle glas, men som jakter på et eget sted. Foto: Ståle Weseth, Laagendalsposten.

7. Lovverket

Formålet med endringen i landbrukslovgivingen som trådte i kraft i 2009 var bl.a. å forenkle og tydeliggjøre reglene om bo- og driveplikt. Det ble vedtatt endringer både i konsesjonsloven, odelsloven og jordloven. Reglene om boplikt i odelsloven er nå flyttet til konsesjonsloven. Bestemmelsene om lovbestemt boplikt er avgrenset til å gjelde bebygd eiendom som fyller kravene til odlingsjord og hvor eiendommen er eller har vært brukt som helårsbolig. Det er kommunene som har myndighet til å avgjøre konsesjonssøknader. En følge av lovendringen er at muligheten til å søke fritak fra boplikten er opphørt. Eier som ikke kan eller vil oppfylle boplikten må søke konsesjon. Kommunen kan i sin konsesjonsbehandling sette vilkår i forhold til bosetting. Denne lovendringen førte til at en rekke eiendommer det tidligere var boplikt på, nå ikke lenger har boplikt. Dette fikk spesielt store utslag for de to øverste kommunene i Numedal, Nore og Uvdal og Rollag. Kommuner som har innført 0-konsesjon, kan også sette vilkår om bosetting på eiendommer som er under 100 daa totalt.

7.1 Null-konsesjon

Endringene i konsesjonsloven ga også kommuner med nedsatt konsesjonsgrense (0-konsesjon) mulighet til å sette slektskapsunntaket ut av kraft. Et flertall av kommunene våre har satt spørsmålet om 0-konsesjon på dagsordenen i prosjektperioden og kommet til ulike konklusjoner.

Kommune	Status pr. 01.12.2011	Merknader
Hemsedal	Forskrift om nedsatt konsesjonsgrense kunngjort 2010	Har opphevet slektskapsunntaket
Hol	Forskrift om nedsatt konsesjonsgrense kunngjort 10.06.10	Ønsker ikke å fjerne slektskapsunntaket, opprettholder tidligere forskrift
Ål	Forskrift om nedsatt konsesjonsgrense kunngjort 07.02.11	Har opphevet slektskapsunntaket
Gol	Har forskrift om nedsatt konsesjonsgrense med slektskapsunntak	Har forskrift om nedsatt konsesjonsgrense med slektskapsunntak
Nes	Forskrift om nedsatt konsesjonsgrense er ute til høring, frist 05.12.2011	Forslag om å oppheve slektskapsunntaket og opprettholde tidligere forskrift
Flå	Forskrift om nedsatt konsesjonsgrense vedtatt 24.06.10	Ønsker ikke å fjerne slektskapsunntaket, opprettholder tidligere forskrift
Krødsherad	Forskrift om nedsatt konsesjonsgrense	Har ikke hatt saken til behandling denne perioden
Sigdal	Har forskrift om nedsatt konsesjonsgrense vedtatt i 2004.	Har ikke vurdert å sette slektskapsunntaket ut av kraft.
Modum	Har ikke forskrift om nedsatt konsesjonsgrense	Har ikke vært tema
Nore og Uvdal	Forskrift om nedsatt konsesjonsgrense og slektskapsunntak er til politisk behandling	Sluttbehandling vinteren 2012
Rollag	Har ikke forskrift om nedsatt konsesjonsgrense	Har ikke vært tema
Flesberg	Har ikke forskrift om nedsatt konsesjonsgrense	Har ikke vært tema

Alle kommunene i Hallingdal med unntak av Flå hadde innført forskrift om nedsatt konsesjonsgrense før prosjektet startet. Ved lovendringene i 2009 kom muligheten til å la bestemmelsene om 0-konsesjon gjelde også for nær familie. Kommunene har ønsket å vurdere om dette er et hensiktsmessig verktøy for å få helårsbosetting i flere boliger. Det vurderes noe ulikt i kommunene. Hemsedal, Gol og Ål har satt slektskapsunntaket ut av kraft, Hol og Flå har valgt og ikke gjøre det.

7.2 Sameie og dødsbo

Sameier og dødsbo er en problematisk eierform i forhold til bosetting og boplikt, jfr. Kap. 5.2. Prosjektet har fått følgende redegjørelse fra Landbruksdepartementet når et dødsbo blir et sameie og når det kan foreligge mislighold med boplikt:

«Departementet har lagt til grunn at når fristen for å kreve offentlig skifte er gått ut – tre år etter arvelaters død – må det i utgangspunktet legges til grunn at det er oppstått et tingsrettslig sameie i eiendommen mellom arvingene og derved et erverv som utløser bo- og driveplikt. Fristen for å oppfylle bo- og driveplikten er 1 år, og skal regnes fra det tidspunkt sameiet er oppstått. Dette betyr at det kan foreligge mislighold av bo- og driveplikten, dersom disse ikke er oppfylt innen 4 år etter arvelaters død. Kommunen kan i tilfelle følge saken som en vanlig misligholdsak.»

Kommunen vil kunne ha en utfordring i å følge med på slike eiendommer. I sameier skjer det også overdragelser av andeler i sameiet. For eiendommer som oppfyller kravene til odlingsjord kan det oppstå boplikt for den nye parten. Dette er forhold som kommune må være spesielt oppmerksomme på.

8. Bolyst

Prosjektet «Lys i alle glas» er et bosettingsprosjekt. Bosetting og bolyst, er et vidt begrep. Det handler blant annet om vilje til å flytte, muligheter til å flytte med familie og arbeid, om det finnes hus å flytte til, om man får solgt huset man flytter fra, vertskapsrollen til de som tar imot osv.

I løpet av prosjektperioden har temaet bolyst ofte vært tema. Vertskapsrollen og hvordan kommunen og bygda generelt tar i mot nye innbyggere er viktig. Prosjektets hovedutfordring har vært tilgjengelige bosteder, ikke familier eller personer som kunne tenke seg å flytte til området. Det har vært nødvendig å fokusere på å finne boliger, småbruk og kårboliger på allerede bebodde gårder, til de som gjerne vil flytte til et område. Prosjektet har derfor ikke brukt tid eller ressurser på å markedsføre boliger eller bygda. De tilgjengelige bostedene er lagt ut på nettsiden til prosjektet, slik at interessenter lettere kan finne fram til de bostedene som finnes.

Andre bolystprosjekter i regionen:

«Velkommen til oss»

Buskerud Fylkeskommune satte i 2009 i gang et prosjekt for «Kommuner med nedgang i folketallet i Buskerud». Navnet er nå byttet ut med «Velkommen til oss». Målet er å få bosetting inn som en viktig del av kommuneplanlegginga, og viktige temaer er jobb og næringsutvikling, egnet bolig, samt tilflytting og vertskap. De vil se på hvordan man kan mobilisere aktørene i kommunene med lokal samfunnsutvikling. Aktører er innbyggere, næringsliv, ungdom, hytteeiere og frivillig sektor.

«Bolyst i Krødsherad»

I Krødsherad har kommunen hatt et eget bolyst-prosjekt siden 2008. Oppgavene har blant annet vært å involvere ungdommen, lage oversikt over ledige hus og boliger, informasjonsbrosjyrer, jobbe med kommunens nettsider og fellesmøter med næringslivet i kommunen. I 2011 fikk Krødsherad kommune bolystmidler fra KRD (Kommunal og Regionaldepartementet) til å videreføre deler av dette arbeidet. Nå er det imidlertid spisset mer mot kulturbasert steds og næringsutvikling.

Omdømme i Nes

I Nes kommune har man satt fokus på omdømme og deltatt på Distriktscenterets omdømmeskole. Nes kommune jobber nå med omdømme som et pilotprosjekt i Hallingdal og er et av tiltakene under «Hallingdal 2020».

«Hallingdal 2020»

Hallingdal har fått bolystmidler fra KRD for å utvikle Hallingdal til en bærekraftig bo- og arbeidsmarkedsregion. Prosjektet går på omdømmebygging og profilering av Hallingdal. Konkrete tiltak er blant annet; utvikling av landsbyen i Hallingdal, omdømmeprojektet Nes, kultursamarbeid, arbeid med Ungdomsrådet og ordning med Hallingambassadører.

Vikje i Rollag

Rollag kommune fikk i 2010 bolystmidler fra KRD til jobbe med et prosjekt for å få til tomter på småbruket Vikje som kommunen eier. Boligområdet Vikjegrenda er planlagt og profilert som et annerledes boligfelt med romslige tomter som alternativ til småbruk.

Nytt liv på Setra i Sigdal.

9. Resultater

9.1 Salg og bosetting

Prosjektet har vært i kontakt med flesteparten av eierne av de 780 ubebodde gårdsbrukene.

Tabellen under viser en oversikt over hvor mange eiendommer som er solgt i prosjektperioden i de tre regionene.

Region	Antall solgte bruk	Registrerte bruk uten fast bosetting	Prosentandel solgt
Hallingdal	53	299	18 %
Numedal	39	278	14 %
Midt-Buskerud	32	203	16 %
Sum totalt	124	780	16 %

Tabell 9.1.1 Oversikt over solgte bruk i alle tre regionene.

Dette gjelder alle bruk som i utgangspunktet var uten fast bosetting. Alle eiendomsoverdragelser (familieoverdragelser og fritt salg) i prosjektperioden 2008-2011 er registrert, uavhengig om det har ført til bosetting eller ikke.

En eiendomsoverdragelse er ofte en prosess som går over mange år, fra eier vurderer salg til ny eier er registrert i matrikkelen og kjøpet er tinglyst. I tillegg vil det gjerne gå enda noe tid før det blir bosetting. Det er ved utgangen av 2011 i tillegg registrert 8 bruk som er lagt ut for salg, men der ny eier ennå ikke er registrert.

I tillegg til at eiendommer er solgt, har det skjedd endringer på en del eiendommer, ved at eiere eller familiemedlemmer har bosatt seg på eiendommen, uten at det har skjedd en overdragelse. Her er tallene muligens noe lave da det kan ha skjedd tilflyttinger som ikke prosjektet har fanget opp. Minst 26 bruk har fått ny bosetting ved at eier selv eller familiemedlemmer har flyttet dit.

Region	Egen bosetting	Utleie	Sum
Hallingdal	7	8	15
Numedal	6	7	13
Midt-Buskerud	13	18	31
Sum totalt	26	33	59

Tabell 9.1.2 Oversikt over de brukene der eier har bosatt seg sjøl eller det skjer et utleie

Prosjektet har også jobbet med å formidle hus til leie. Dette har ført til at minst 33 bruk er bortleid til fast bosetting i prosjektperioden. Disse tallene er også noe usikre. En har ikke greid i fange opp alle nye leieforhold. På noen eiendommer har det sågar vært flere leieforhold i prosjektperioden.

Prosjektet brukte også nettsida til å legge ut andre småbruk og landlige boligtomter som har vært til salgs. Totalt for de tre regionene så er det solgt om lag 30 bruk/steder som har ligget på nettsida, som ikke har vært blant de 780 brukene som har vært registrert som ubebodde. Andre bolighus i boligfelt og lignende er ikke markedsført gjennom nettsiden, men målet har vært å ha noe å tilby de mange som leiter etter et landlig sted med stor tomt.

Region	Bosetting	Antatt bosetting	Usikker bosetting	Sum	Målsetting
Hallingdal	31	21	16	68	40
Numedal	25	5	22	52	30
Midt-Buskerud	47	7	9	63	30
Sum totalt	96	33	45	183	100

Tabell 9.1.3. Oversikt over bosetting på de 183 brukene hvor det har skjedd en endring.

Prosjektet har registrert sikker ny bosetting på minst 96 bruk i prosjektperioden. Det kan bety en tilflytting på 2-300 personer.

Antatt bosetting vil si at det er stor sannsynlighet for at det vil bli fast bosetting på disse bruka i løpet av 1-3 år. Det gjelder bruk der salget nylig har skjedd, kommunen kan ha gitt utsatt frist for bosetting, eller det kan være hus under oppføring/restaurering.

Usikker bosetting ligger noe lenger fram i tid, eller det kan være bruk der kommunen ikke har virkemidler til å kreve bosetting.

En bosettingsprosess kan ofte ta noe tid fra salget er gjennomført til bruket er bebodd. Hus må bygges eller restaureres, flytting må tilpasses jobbsituasjon og skolegang. I følge lovverket har ny eier et år på seg til å tilflytte eiendommen. I praksis kan det ofte ta noe lenger tid og vil da kreve en avklaring med kommunen i forhold til en evt. konsesjonssøknad.

Det er ingen enkel oppgave å få en sikker oversikt over bosettinger på alle eiendommene. Matrikkelen gir ofte en klar adresse knyttet til eiendommen, prosjektet har derfor tatt utgangspunkt i flytting som er registrert i Folkeregisteret.

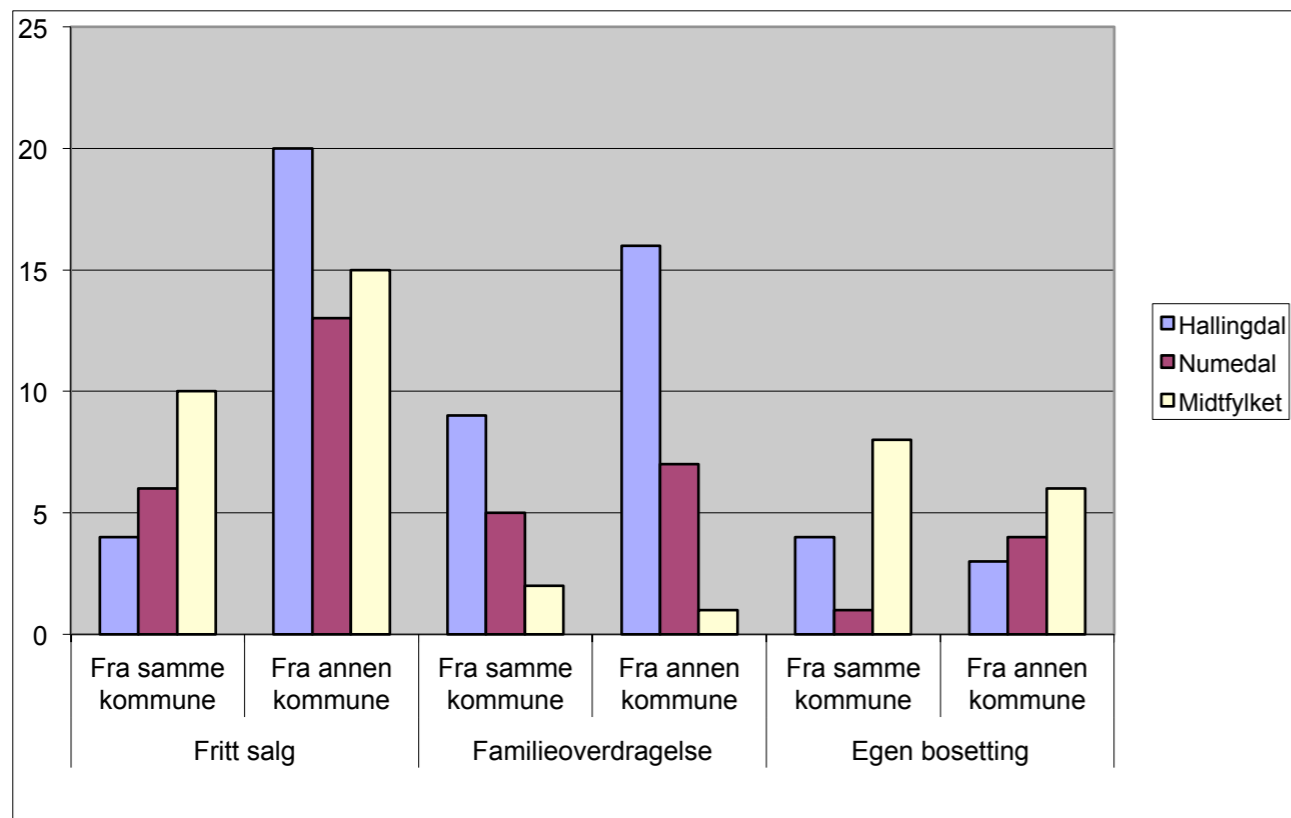
9.2 Hvem er de nye eierne?

De fleste eiendomsoverdragelser som er registrert i prosjektet har skjedd gjennom fritt salg. Fritt salg og familieoverdragelse fører i mange feller til tilflytting fra andre kommuner enn der eiendommen ligger.

Prosjektets erfaring er også at det er innbyggere som allerede bor i kommunen eller nabokommunen ønsker å kjøpe gårdsbruk. Dette kan være familier som har vært på utkikk etter denne type eiendom lenge, og som ved å få kjøpt seg gårdsbruk blir boende i kommunene. Prosjektet har kjennskap til flere familier som har flyttet ut av kommunene fordi de ikke fikk kjøpt den type eiendom de ønsker seg. Dette betyr at også en del innbyggere flytter innad i kommunene.

Gjennom prosjektperioden har det vært et ønske å vite noe om hvor tilflyttingen kommer fra. Figur 10.2.1 viser en oversikt over hvor de nye tilflytterne kommer fra. Om de har flyttet innenfor kommunen eller om de kommer fra andre kommuner.

Når det har skjedd et fritt salg, kommer eierne i hovedsak fra andre kommuner. Ved familieoverdragelser er det også slik i Hallingdal og Numedal. I Midt-Buskerud er det færre familieoverdragelser og vanskelig å si noe generelt. For egen bosetting er det begrenset med informasjon.

Figur 9.2.1 Figuren viser en oversikt over hvor tilflytterne kommer fra. Figuren gjelder kun de eiendommene der prosjektet vet at det har skjedd tilflytting.

Tall fra Statistisk Sentralbyrå (SSB) viser at for 2009 skjedde 60 % av overdragelsene av gårdsbruk innad i familien, mens 40 % var fritt salg. Prosjektets tall avviker fra dette og viser at kun 32 % av salgene skjedde innad i familien, mens 68 % av salgene kan registreres som fritt salg.

De tre prosjektlederne har i ulik grad vært i dialog med de nye eierne av bruk som er solgt. I noen tilfeller er det opplyst av tidligere eiere at stedet nå er solgt. Prosjektet har ikke brukt ressurser på å følge opp de nye eierne direkte. I de tilfeller der det har vært naturlig med dialog, så har det vært innbudt til det. Dette har vært nyttige for å få tilbakemeldinger. Hva er vanskelig på et nytt sted? Hvordan er de blitt tatt i mot fra kommunen? Hvordan trives de?

9.3 Arbeid og næringsetablering

Hovedmålet jfr. prosjektplanen var å få 100 bruk bebodd, samt at de som kommer flyttende får seg arbeid.

Få potensielle kjøpere har spurt om hjelp til å skaffe seg arbeid. Arbeid har derfor ikke vært et stort fokusområde i prosjektet. Det kan se ut som om folk er mer opptatt av arbeidsmarkedet og boforhold før de bestemmer seg for å flytte. Når avgjørelsen først er tatt om at man ønsker å flytte, så har «Lys i alle glas» opplevd at de nye eierne stiller få spørsmål om arbeidsmuligheter. Det spørsmålet har de fleste avgjort før de kjøpte eller leide eiendom.

Et titalls personer som har tilflyttet via «Lys i alle glas» har vært i dialog med Buskerud Næringshage i Sigdal for å få bistand til etableringer eller hjelp til å komme i dialog med noen angående arbeid. I Midt - Buskerud har prosjektet dermed fått kjennskap til hva 53 av de nye eierne/leietakerne jobber med. Dette har ikke vært en systematisk registrering, men en gjennomgang av de som har tatt kontakt eller som det

har vært dialog med på annen måte. Siden grunnlaget er relativt lite, er det ikke laget statistikk for å synliggjøre resultatene. Også i Numedal og Hallingdal har det vært gitt bistand via etablerersenter eller kommune.

Prosjektet har vurdert å kontakte de nye eierne med spørreskjema eller intervju for å finne ut mer om arbeidssituasjon, men med hensyn til personvern og etikk er ikke dette gjort. Prosjektets erfaring er at det å ta kontakt med nye eiere for å få informasjon om sysselsetting blir et spørsmål som for mange kan være veldig privat. Intervju og spørreskjema er krevende arbeidsmetoder og prosjektet har derfor valgt å bruke ressursene til å jobbe med å få flere gårdsbruk ut på salg.

9.4 Profilerings

I løpet av prosjektperioden har det vært flere oppslag i Nationen og Aftenposten, samt i lokalaviser om prosjektet. I tillegg har det vært innslag på Hallingradioen og NRK Buskerud. Nokre oppslag er lagt som vedlegg til rapporten.

Det ble tidlig i prosjektperioden klart at det var helt nødvendig å ha et sted å legge ut informasjon om prosjektet, samt legge ut informasjon om gårdsbruka som var til salgs eller til utleie. Nettstedet www.lysialleglas.no ble derfor opprettet. Her har det vært mulig for interessenter å finne informasjon om prosjektet vårt. Nettsiden har også inneholdt informasjon om lovendringer og utdrag fra lover som gjelder problemstillingene i «Lys i alle glas».

I 2010 etablerte prosjektet også en egen facebookside. Det ble etter hvert klart at prosjektet trengte en kanal hvor man raskt kunne kommunisere ut endringer. Facebooksiden har derfor blitt brukt i tilfeller hvor det har vært viktig å prøve å nå ut raskt, slik som når det er nye bruk til salgs, visning på et bruk eller at det skal arrangeres kurs.

Siden «Lys i alle glas» har fått midler fra Småsamfunnsutvalget fra LMD / KRD er prosjektet vurdert og fulgt opp av både Norsk senter for bygdeforskning og fra Distriktsenteret. På Distriktsenterets hjemmesider finnes også presentasjon av prosjektet.

Det som skiller «Lys i alle glas» fra mange andre prosjekter som jobber med samme tema er størrelsen på prosjektet. Det finnes få andre eksempler der tre regioner med t 12 kommuner og 3 prosjektledere jobber sammen, om samme problemstilling. Dette har gjort at prosjektet har blitt lagt merke til og brukt som eksempel i mange sammenhenger, slik som i taler fra statsråder, Bygdeforsknings rapport «Det handler om følelser», Fylkeskommunene sitt prosjekt PADIMA og seinest i Landbruksmeldinga (St.meld nr 9 2011-2012) for 2012.

10. Evaluering av prosjektarbeid

God forankring hos eierne (kommunene)

Alle de 12 kommunene har kommunestyrevedtak på at de skal være med i prosjektet. Det er innvilget årlig 30.000 kr. fra hver kommune i tillegg til årlige egeninnsats verdsatt til 30.000 kr. Landbruksforvaltningen i alle kommunene deltok i registreringsarbeidet i 2007 (forprosjekt). Ved oppstart av hovedprosjektet i januar/februar 2008 ble det sendt ut et brev til alle eiere av bruk uten fast bosetting. Brevet orienterte om hensikten med prosjektet og opplyste om eierne ville bli kontaktet av prosjektleder. Brevet var underskrevet av alle ordførerne i de respektive regionene. Dette var med på å gi prosjektet legitimitet og ble lagt merke til av eierne av de ubebodde gårdsbrukene som fikk brev.

Prosjektlederne har gjennom hele prosjektperioden hatt tett kontakt med kommuneadministrasjonen, fortrinnsvis landbruksforvaltningen, gjennom regelmessige møter, på ulike temaseminarer og gjennom møter med den enkelte kommune, samt telefon og mail-kontakt. Kommunenes engasjement har vært et viktig suksesskriterium for prosjektet, men kommunene er forskjellige og har hatt ulike innfallsvinkler til prosjektet.

Gjennomarbeidet prosjektplan og god organisering (PLP-metoden)

I forprosjektperioden ble det utarbeidet en grundig prosjektplan med klare mål for prosjektet. Prosjektet er organisert etter PLP-metoden med styringsgruppe, prosjektansvarlige, prosjektledere og prosjektmedarbeidere. Metoden gir god rolleavklaring og bidrar til effektivt arbeid. Det har vært en kompetent og interessert styringsgruppe med beslutningsmyndighet.

Styringsgruppa har bestått av representanter for de tre regionene, Regionrådet for Hallingdal, Numedalsutvikling og Næringshagen i Kunstnerdalen (nå Buskerud Næringshage). Disse tre har fungert som prosjektansvarlige. I tillegg har kommunene i hver region hatt sin representant. Fylkeskommunen fikk etter hvert også sin representant i styringsgruppa. Det har vært nyttig for prosjektet å ha kontakt mot fylkeskommunen på politisk og administrativt nivå.

Fullfinansiering

Prosjektet har vært finansiert gjennom midler fra kommunalt, regionalt og nasjonalt nivå. En god finansiell plattform har gitt forutsigbarhet og ro til å drive prosjektarbeid.

Langsiktighet (4-5 år)

Prosjektet har gått over 4 år i tillegg til et års forprosjekt. I denne type arbeid er det helt avgjørende med langsiktighet, og vi er sikre på at en vil se resultater av prosjektarbeidet flere år framover.

3 prosjektleder med kompetanse og lokal forankring

Tre engasjerte prosjektledere i ca. 50 % stilling hver har hatt ansvar for hver sin region. I tillegg har de samarbeidet om flere felles tiltak, som seminarer, nettside, nyhetsbrev ol. Flere prosjektledere gir mindre sårbarhet ved sykdom eller skifte av prosjektleder.

Samarbeid, 12 kommuner i 3 regioner

Det har vært nyttig å jobber på tvers av kommunegrense og regiongrenser. Kommunene og regionene er forskjellige, har mye å lære av hverandre og har behov for å bli bedre kjent med hverandre. Utfordringene med tomme gårdsbruk er den samme, med ressurser og valg av virkemidler kan variere.

11. Erfaringsutveksling – samarbeid med andre lignende prosjekter

I forhold til informasjonsutveksling har situasjonen endret seg i løpet av prosjektperioden. I starten tok prosjektet kontakt med andre prosjekter for å høre hvordan ulike framgangsmåter og tiltak har fungert, mot slutten av perioden har «Lys i alle glas» blitt forespurt og invitert av andre prosjekter til å presentere sin framgangsmåte og resultater. Prosjektet har i løpet av perioden gjort mange nyttige erfaringer, disse er etter forespørsel delt med tilsvarende prosjekter.

I løpet av prosjektperioden har det vært etablert kontakt mellom «Lys i alle glas» og flere tilsvarende bosettingsprosjekter. Det har blitt vurdert som viktig å sette seg inn hvilke erfaringer andre prosjekter har gjort seg, for å «lære av andres feil», men også for å søke inspirasjon og komme fram til gode framgangsmåter på en raskere måte.

Det var tidlig i prosjektperioden tett kontakt mellom «Lys i alle glas» og «Mange vil ha – men få vil selje»-prosjektet i Vest-Telemark. Dette var svært verdifullt og ga oss stor inspirasjon i oppstartsperioden. Også seinere i prosjektperioden har «Lys i alle glas» vært på studietur til Vest-Telemark for å hente inspirasjon. Det har vært flere møter mellom «Lys i alle glas» og Fylkeskommunens «Velkommen til oss»-prosjekt. Siden begge prosjektene i hovedsak jobber med de samme kommunene og har målsetning om økt bosetting, har det fra «Lys i alle glas» sin side vært viktig å sikre at det fylkeskommunale prosjektet har god kunnskap om vårt arbeid. Prosjektlederen for «Velkommen til oss» er også ansvarlig for PADIMA prosjektet for Buskerud (EU Interreg 4c- prosjekt som jobber for økt bosetting i fjellområder i Europa). Dette har medført at «Lys i alle glas» har blitt presentert som et godt eksempel for prosjektdeltagere fra flere land i Europa.

«Lys i alle glas» har hatt møte med «Slipp oss til» i Buskerud – prosjektet, etablert av Norsk bonde og småbrukarlag. Dette er et relativt nytt prosjekt i Buskerud. Det ble derfor ansett som viktig å informere prosjektleder om vårt arbeid, slik at flere prosjekter har kjennskap til våre erfaringer og flere prosjekt forhåpentligvis kan nå sine målsetninger.

Ved flere anledninger har det vist seg verdifullt å delta på store konferanser. I 2009 og 2010 deltok prosjektlederne på KRDS Småsamfunnskonferanse. Her ble det etablert kontakter, som i neste runde har betydd at «Lys i alle glas» har blitt forespurt om å presentere prosjektet på andre seminarer. Våren 2011 ble «Lys i alle glas» invitert i regi av Fjellregionen til et seminar på Tynset for å informere om prosjektet.

«Lys i alle glas» har blitt kontaktet av andre prosjektledere eller andre som vurderer å etablere liknende bosettingsprosjekter, fra blant annet Hordaland og Finnmark.

12. Overføring av erfaringer og arbeidsoppgaver og tiltak videre

Prosjektets anbefalinger til oppfølging av oppgaver slik at arbeidet med bosetting i kommunene kan fortsette:

Tilflytterkontakt i hver kommune

«Lys i alle glas» har fått mange henvendelser fra personer som ønsker å flytte til våre regioner dersom de får kjøpt den eiendommen som de ønsker seg. Dette er potensielle tilflyttere som kommunene bør sørge for å ta i mot på en god måte. Dette er et tidkrevende og viktig arbeid, men kan være avgjørende for om en oppnår bosetting.

Prosjektet anbefaler at slike henvendelser tas i mot på servicetorgene i kommunene. I Hallingdal er dette en ordning som allerede er igangsatt i forbindelse med Placement-prosjektet og bør kunne videreutvikles som en del av kommunenes bosettingsarbeid.

Ajourføring av lister over bruk uten fast bosetting

Ved prosjektets avslutning får kommunene overlevert alt skriftlig materiell som gjelder eiendommene uten fast bosetting. For at kommunen skal kunne arbeide videre med dette området, er det viktig at listene ajourføres og suppleres. Vi anbefaler at kommunene setter av ressurser til dette og at det oppnevnes en kontaktperson.

Nyhetsbrev

Dette har vært en viktig og nyttig informasjonskanal ut til eierne av bruk uten fast bosetting. Vi anbefaler at det settes av ressurser slik at det kan sendes ut nyhetsbrev til eierne to ganger i året. De første to årene kan det benyttes midler fra prosjektet, seinere bør regionene selv finansiere dette sammen med kommunene. De neste to årene legges redaksjonsansvaret til Buskerud Næringshage ...). Kommunene er ansvarlig for å bidra med stoff og til utsending til sine respektive eiere.

Nettside

www.lysialleglas.no har vært en viktig informasjonskanal i prosjektet, spesielt mot potensielle kjøpere. Prosjektet anbefaler at denne videreføres gjennom Numedalsutvikling som ansvarlig redaktør de første to årene kan det benyttes midler fra prosjektet, seinere bør regionene selv finansiere dette sammen med kommunene. Kommunene er ansvarlig for å bidra med stoff til nettsiden, spesielt om eiendommer som legges ut for salg. Prosjektet vil også anbefale kommunene og andre å benytte facebook-siden til «Lys i alle glas» som informasjonskanal.

Informasjonsmøter om eierskifte

Prosjektet har gjennomført flere informasjonsmøter om eierskifte med stor oppslutning og interesse. Dette er et tiltak som bør videreføres. Opplæringskoordinator i Viken Skog, har sagt seg villig til å arrangere flere informasjonsmøter om eierskifte rettet mot eiere av bruk uten fast bosetting. Møtene finansieres gjennom deltakeravgift. Kommunen er ansvarlig for å sende ut invitasjoner til aktuelle deltakere.

Dialogmøter

Prosjektet har arrangert dialogmøter med fylkesmannens landbruksavdeling, Folkeregisteret og med eiendomsmeglere og andre som jobber med eierskifter etter ønske fra landbruksforvaltningen i kommunene. Vi anbefaler kommunene å arrangere regelmessige dialogmøter også i framtida.

Kommunenettverket

Landbruksforvaltningen i Hallingdal og Numedal har i en årrekke hatt samlinger ca. 6 ganger i året. I prosjektperioden har prosjektlederne vært invitert en rekke ganger for å orientere om arbeidet. Dette er

et nyttig forum for å ta opp og diskutere felles utfordringer over kommunegrensene. Vi anbefaler at «Lys i alle glas», dvs. bosetting på fraflytta bruk, får en fast plass på sakskartet på disse møtene. Landbruksforvaltningen i Midt-Buskerud bør også inviteres når det er hensiktsmessig.

Evaluering av «Lys i alle glas»

Hovedprosjektet har pågått over 4 år og vi har nådd de målsettingene som ble satt. Prosjektet er sikker på at en kommer til å se resultater av prosjektet også i flere år framover. Prosjektet vil derfor anbefale at det gjennomføres en evaluering av prosjektet i løpet av 2014. Regionrådene i samarbeid med kommunene er ansvarlige.

13. Vedlegg

- Søknader
- Brev til eierne
- Registreringsskjema
- Brosjyre
- Invitasjoner til kurs og seminar
- Nyhetsbrev
- Diverse mediaklipp

14. Litteratur

- Norsk senter for Bygdeforskning, rapport 3/2011. «Det handler om følelser»
- Telemarksforskning – Bø, rapport 222/2005. «Mange vil ha, men få vil selje». Småbruk som ressurs for busetting
- «Bruk mulighetene! Økt bosetting på ledige gardsbruk». Brosjyre 2005
- Distriktsenteret sin evaluering av prosjektet - <http://www.distriktsenteret.no/>
- Bolyst i Hallingdal: <http://www.regionraadet.no/Menyvalg/Nyheiter/3-MILLIONAR-STATLEGE-BULYSTMIDLAR-TIL-HALLINGDAL/>
- Omdømmeprojektet på Nes. <http://www.distriktsenteret.no/informasjonssider/2010/05/omdommeskolen-2010>
- Vikje i Rollag: www.vikje.no

REGIONRÅDET
FOR HALLINGDAL
Telefon 32 08 51 40
Telefax 32 08 16 44
E-post:regionraadet@hallingnett.no
Org. nr: 975 576 469
Kontor: Ål kulturhus
Torget 1
3570 Ål

LYS I ALLE GLAS

Buskerud fylkeskommune
Utviklingsavdelinga v/Terje Moen
Fylkeshuset
3020 Drammen

Dykkar referanse:

Vår referanse: kag/08/130/817

Ål, 6.11.2008

SØKNAD OM TILSKOT TIL PROSJEKTET "LYS I ALLE GLAS"

På vegne av prosjektet "Lys i alle glas" søker me hermed om prosjektmidler for heile prosjektperioden fram t.o.m. 2011, totalt kr. 2.000.000. Vedlagt søknad.

Me syner til tidlegare møter vedr. prosjektet "Lys i alle glas", og søknad om midlar frå Småsamfunnsatsinga 2008.

Prosjektet stiller sjølvstøtt opp til ein nærare presentasjon, dersom det er ynskjeleg.

Beste helsing
Regionrådet for Hallingdal

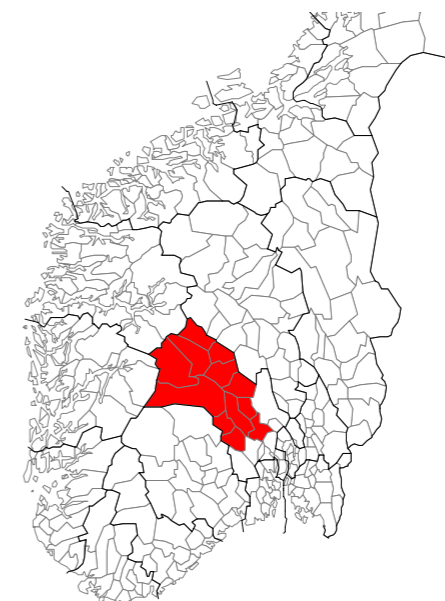
Knut Arne Gurigard

Knut Arne Gurigard
Dagleg leiar

Vedlegg: Søknad til Buskerud fylkeskommune nov. 2008.

ET SAMARBEIDSPROSJEKT MELLOM 12 KOMMUNAR I BUSKERUD

SØKNAD BUSKERUD FYLKESKOMMUNE 2008

INNHALDSLISTE

1 BAKGRUNN OG MÅL	3
1.1 BAKGRUNN	3
1.2 MÅL	3
2 FAKTA	4
2.1 BEFOLKNINGSUTVIKLING	4
2.2 BEFOLKNING BUSETT SPREIDD OG I TETTBYGD STRØK	5
2.3 GARDSBRUK MED HUSDYR	5
2.4 BRUK UTAN FAST BUSETTING	6
3 BESKRIVNING "LYS I ALLE GLAS"	7
3.1 HOVUDAKTIVITETAR	7
3.2 ORGANISERING	8
3.3 FORVENTA RESULTAT	9
3.4 FAKTISK RESULTAT PR 1. NOV. 2008	9
4 GJENNOMFØRING	10
4.1 FRAMDRIFTSPLAN	10
4.2 MILEPÆLAR	11
5 RISIKOANALYSE OG KVALITETSSIKRING	11
5.1 KRITISKE SUKSESSFaktorAR	11
6 ØKONOMI	12
6.1 KOSTNADER	12
6.2 FINANSIERING	12

VEDLEGG

1. Rapport pr. 1.11.2008
2. Brosjyre
3. Informasjonsbrev, sept. 2008
4. Eksempel brev til grunneigarar

1 BAKGRUNN OG MÅL

1.1 Bakgrunn

Kommunane i Numedal, Hallingdal og Midt fylket har i større eller mindre grad opplevd negativ befolkningsutvikling dei seinare åra. For mange av kommunane gjeld dette heile kommunen, medan det for andre fyrst og fremst er grendene som er mest råka.

Største utfordringa for dei fleste av kommunane i dag og framtida ser ut til å vera å sikre nødvendig arbeidskraft. Med ei negativ befolkningsutvikling og fråflytting frå grendene blir konsekvensane ein negativ trend, som på sikt kan bli svært alvorleg.

Det blir vurdert som viktig å stanse fråflyttinga frå bygdene – og få fram tilbod som kan vera attraktive for potensielle tilflyttarar.

Med prosjektet "Lys i alle glas" har dei 12 kommunane i Numedal, Hallingdal og Midt fylket teke initiativ og starta eit konkret tiltak som skal vera med å snu den negative trenden.

Målsettinga er å medverke til at flest mogeleg fråflytta bruk får fast busetnad i Numedal, Hallingdal og Midt fylket, og at fleirparten av tilflyttarane får seg arbeid i regionen eller har med seg sin eigen arbeidsplass.

Prosjektet har ein prosjektperiode på 5 år, 2007 – 2011. Prosjektet er godt forankra i alle dei 12 kommunane.

1.2 Mål

Det er satt følgjande målsettingar som prosjektet skal medverke til:

Medverke til at minst 100 fråflytta bruk får fast busetnad i Numedal, Hallingdal og Midt fylket innan 31.12. 2011, og at fleirparten av tilflyttarane får seg arbeid i regionen eller har med seg sin eigen arbeidsplass.

Regionale mål

Medverke til at minst 40 fråflytta bruk får fast busetnad i Hallingdal og at fleirparten av tilflyttarane får seg arbeid i regionen eller har med seg sin eigen arbeidsplass.

Medverke til at minst 30 fråflytta bruk får fast busetnad i Midt fylket og at fleirparten av tilflyttarane får seg arbeid i regionen eller har med seg sin eigen arbeidsplass.

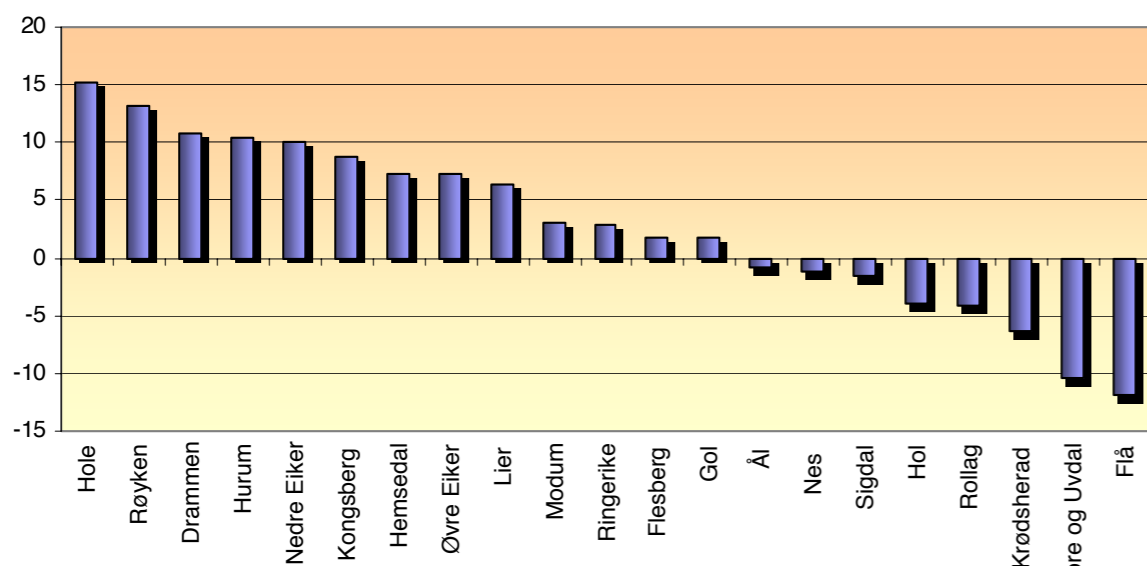
Medverke til at minst 30 fråflytta bruk får fast busetnad i Numedal og at fleirparten av tilflyttarane får seg arbeid i regionen eller har med seg sin eigen arbeidsplass

2 FAKTA

2.1 Befolkningsutvikling

Buskerud som fylke har i perioden 1997 – 2007 hatt ein befolkningsauke på 6,9% som er litt høgare enn den nasjonale tilveksten på 6,5 prosent. På kommunalt nivå er det store forskjellar (figur 1), og det er eit nokså klart skilje mellom nedre og øvre Buskerud.

Som ein ser er alle dei 8 kommunane med negativ befolkningsutvikling med i prosjektet Lys i alle glas. Dei stagnerande kommunane ligg i Hallingdal, Numedal og Midtfylket.

Figur 1: Befolkningsutvikling i Buskerud sine kommunar 1997-2007.

Kjilde: SSB

2.2 Befolkning busett spreidd og i tettbygd strøk

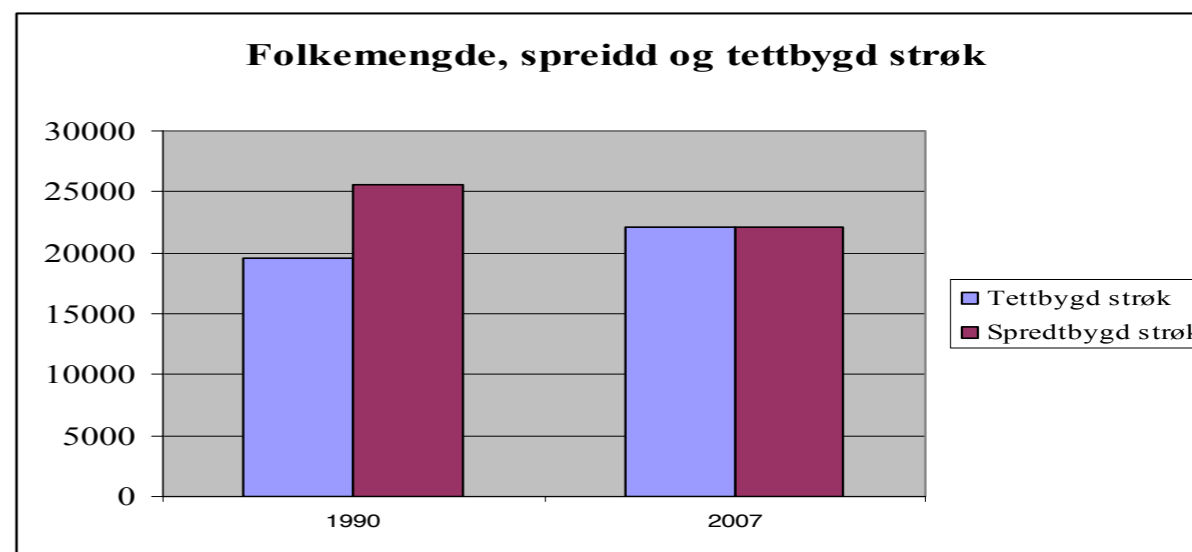

Fig.3; Befolkning busett spreidd og i tettbygd strøk, samla for Hallingdal, Numedal og Midtfylket. Kjilde: SSB

I tillegg til at det er ei sentralisering mot storbyområda skjer det og ei sentralisering i den einssilde kommune. For dei tre regionane Hallingdal, Numedal og Midtfylket var det i perioden 1990 – 2007 ein nedgang på 3394 personar som var busett spreidd.

2.3 Gardsbruk med husdyr

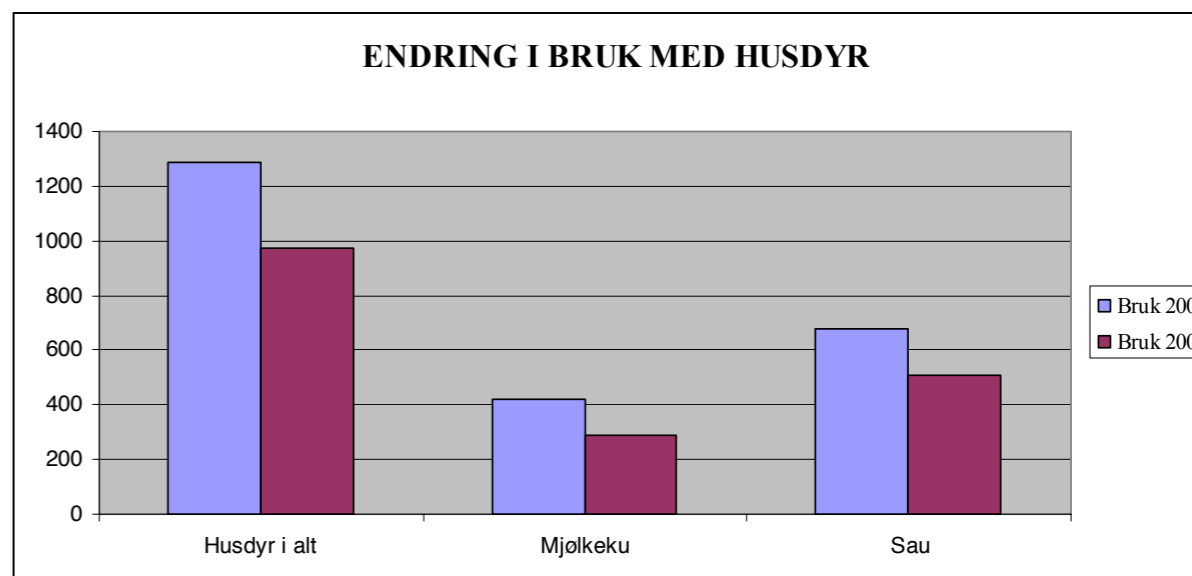

Fig. 4; Endring i bruk med husdyr frå 2000 – 2006.

Kjilde: SSB

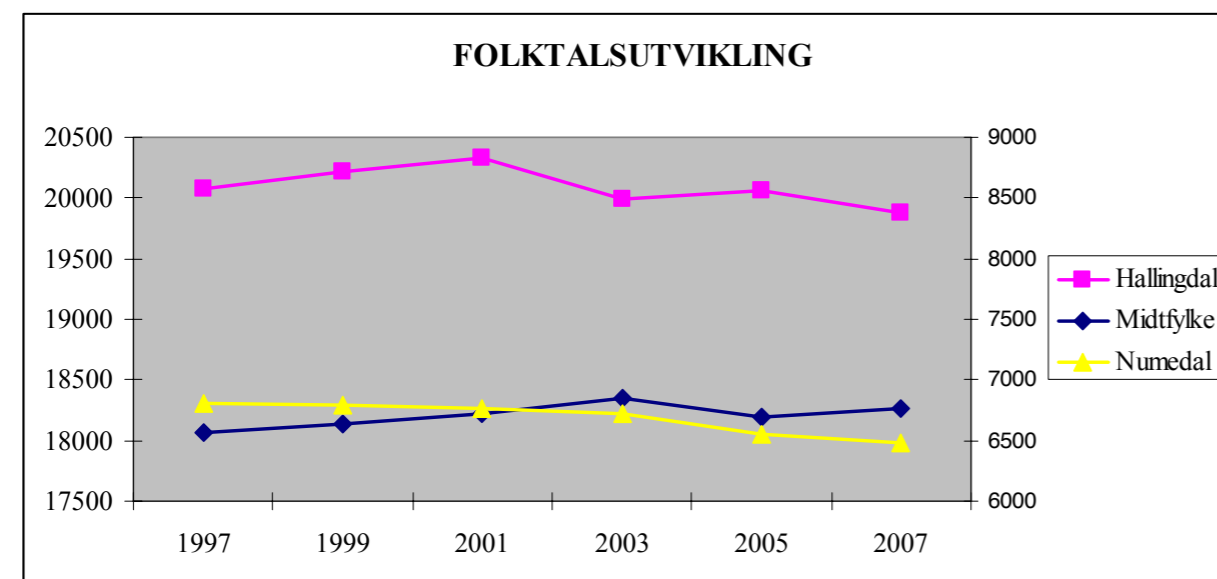

Fig. 2; Folketalsutvikling 1997 – 2007, Hallingdal, Numedal og Midtfylket.

Kjilde: SSB

LYS I ALLE GLAS

Figur 4 syner nedgang i bruk med husdyr totalt, nedgang i bruk med mjølkekyr og bruk med sau. Tabell er samla for Hallingdal, Numedal og Midt fylket.

Over ein periode på 7 år er talet på bruk med husdyr redusert med 25% . Bruk med mjølkekyr er redusert med over 30%.

2.4 Bruk utan fast busetting

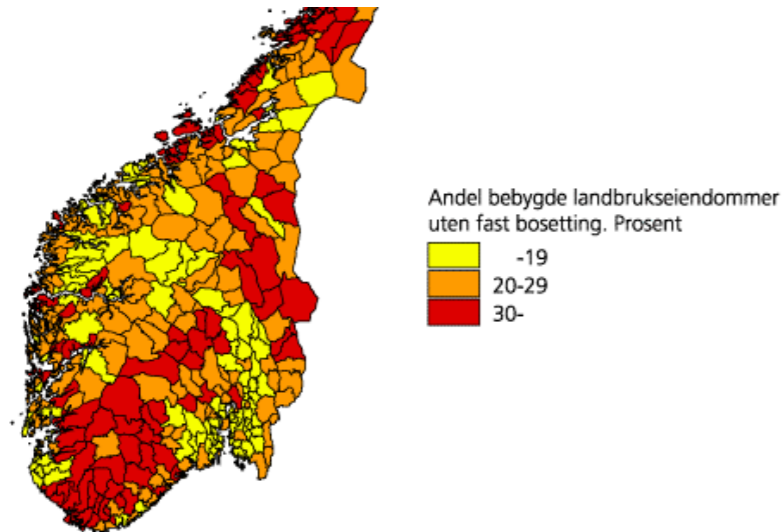

Fig.5; Landbrukseiendommer utan fast busetting 2000. Kjelde: SSB

I 2000 gjorde Statistisk sentralbyrå ei undersøking som konkluderte med at 26% av alle landbrukseiendommer med bustadhus, var utan fast busetting. Det kan vera ein del usikkerheit i forhold til talmaterialet, men hovudbodskapen er klar. Og det er desse utfordringane Lys i alle glas har teke tak i.

Prosjektet Lys i alle glas har i 2007-2008 gjennomført ei kartlegging av bruk utan fast busetting i dei tre regionane.

Resultat av registreringsarbeidet:

Numedal har til saman 291 bruk utan fast busetting;

- Flesberg: 81 bruk
- Rollag: 43 bruk
- Nore og Uvdal: 167 bruk

Hallingdal har til saman 284 bruk utan fast busetting;

- Hol: 66 bruk
- Ål: 97 bruk
- Hemsedal: 30 bruk
- Gol: 37 bruk

LYS I ALLE GLAS

- Nes: 35 bruk
- Flå: 19 bruk.

Midt- Buskerud har ca. 210 bruk utan fast busetting;

- Modum: 90 - 100 bruk
- Krødsherad: 50 bruk
- Sigdal: 60-70 bruk

Til saman blir dette nær 800 bruk i dei 12 kommunane.

3 BESKRIVING "LYS I ALLE GLAS"

3.1 Hovudaktivitetar

Det er i prosjektet definert følgjande hovudaktivitetar:

Kartlegging, registrering

1. Registrere bruk utan fast busetnad
2. Sende ut brev til alle aktuelle eigarar

Kartlegging av bruk utan fast busetnad vart gjennomført i 2007-2008 og brev er sendt ut til alle eigarar. Prosjektet er no inne i eigardialogfasen.

Eigardialog

3. Ta personleg kontakt med dei aktuelle eigarane
4. Halde kontakt med potensielle kjøparar

Sal og oppfølging

5. Sal og overtaking
6. Marknadsføre kommunane sine føremoner
7. Følgje opp dei nye innbyggjarane, m.a. ved å leggje til rette for næringsutvikling
8. Byggje opp eit system/organisasjon som kan vidareføre hovudmålet

Den delen av hovudmålet som gjeld å skaffe arbeid eller legge til rette for å ha med eigen arbeidsplass, er eit arbeid som førebels er lagt til dei prosjektansvarlege sine oppgåver. Prosjektet ser at det er svært viktig å spisse innsatsen/arbeidet i forhold til aktuelle tilflyttarar, "arbeid for to", bygge nettverk i forhold til entreprenørskap, tilleggsnæring på garden og liknande. I budsjettet er dette arbeidet styrka vesentleg i forhold til utgangspunktet. Her har og prosjektet fått midlar frå småsamfunnsatsinga for 2008 og det er signalisert vidare oppfølging.

3.2 Organisering

Det er dei 12 kommunen som er prosjekteigarar.\

Det er tilsett prosjektleder i kvar region. I alle dei tre regionane er det engasjert personar med god kunnskap til problemstillingane, som tidlegare ordførarar eller skogbrukssjefar, som skal bidra i dialogen med eigarane av registrerte bruk.

For å knyte prosjektet mot anna næringsarbeid i regionen, er det valt ein prosjektansvarleg som arbeidar med desse felte til dagleg, desse er:

- Magne Pedersen, leiar av Numedalsutvikling,
- Knut Arne Gurigard, dagleg leiar Regionrådet for Hallingdal
- Tone Ranheim Rolfstad, dagleg leiar Næringshagen i Kunstnerdalen,

For å styrke samarbeidet mellom dei tre regionane er det også etablert ei koordineringsgruppe med dei tre prosjektansvarlege, ein representant frå Buskerud fylkeskommune og ein kommunerepresentant frå kvar region. Desse tre er:

- Terje Halland, næringskonsulent Nore og Uvdal kommune
- Marit Nerol, jordbrukssjef Ål kommune
- Gunvor Synnøve Green, fagleiar jordbruk i Modum kommune

I tillegg er det engasjert prosjektleder i kvar region.

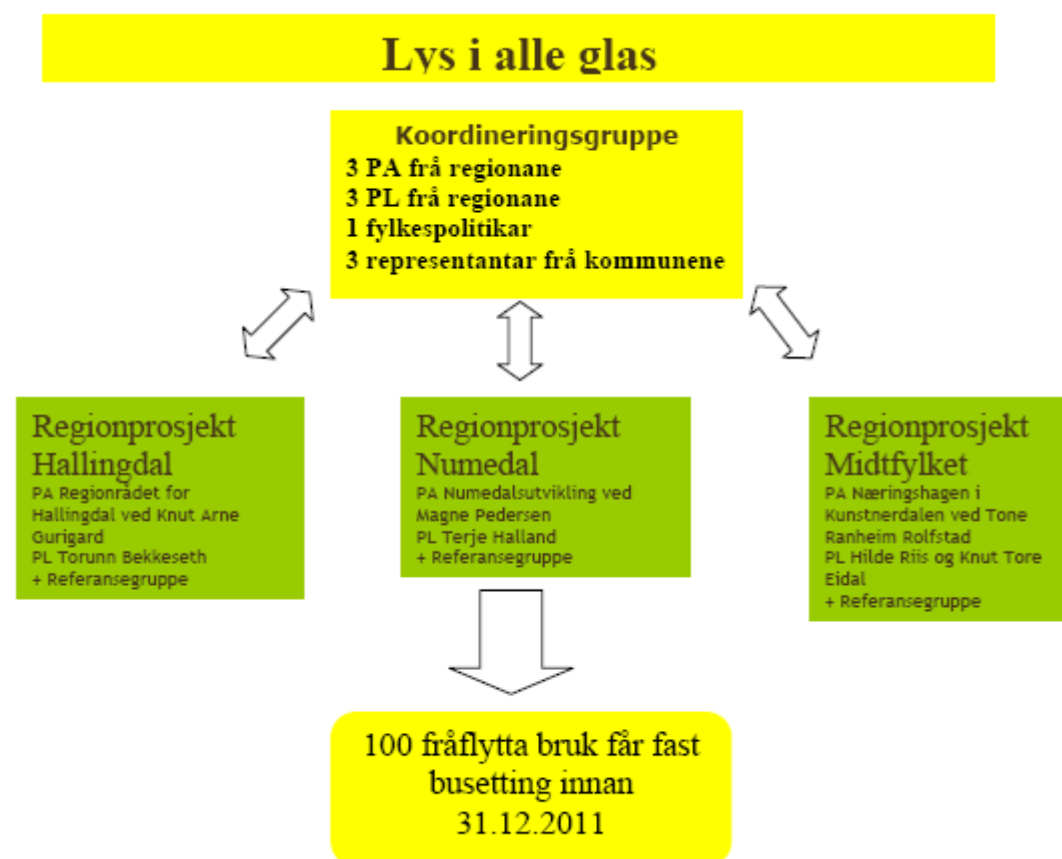

Fig.6; Skisse prosjektorganisering

3.3 Forventa resultat

I tillegg til, og som følgje av konkrete mål pkt.1.2, vil prosjektet kunne ha fleire positive effektar som kan vera vanskeleg å talfeste, men som er viktig å vera bevisste på:

- I alle kommunane står gardsbruk utan fast busetting som eit symbol på fråflyttinga, men desse bruka kan i staden nyttast som ein ressurs. Ei gransking gjort av MMI i 2005 syner at ca. 200.000 nordmenn kunne tenkje seg å kjøpe småbruk. Desse forholda skal nyttast bevisst i prosjektet.
- Prosjektet rettar seg mot bygder og småsamfunn der ei tilflytting vil kunne vera med å skapa ny næringsutvikling, som igjen vil vera med å gjera desse samfunna meir attraktive. Resultatet vil vera betre bumiljø og attraktive lokalsamfunn.
- Som eit resultat av tilflytting vil det kunne skapast betre lokale tenester og velferdstilbod.
- Lys i alle glas vil vera eit viktig element i det rekrutteringsarbeidet kommunane og regionane allereie driv i dag.

3.4 Faktisk resultat pr 1. nov. 2008

Så langt er det selt 7 bruk av dei som var registrert. Fleire er i prosess. 3 bruk er leid ut som resultat av prosjektet, og 5 nye bruk er lagt ut for utleie.

Erfaringar frå kontakt med eigarane: Dei fleste er positive, men av ulike grunner har dei ikkje planer om sal/utleie. Mange av bruka vert nytta som feriestad og familien/eigarane ynskjer framleis å ha tilknytning til området. Overraskande få har stilt seg negative til prosjektet og vil ikkje ha meir kontakt.

Prosjektet har eigne nettsider www.lysialleglas.no

Eigen brosjyre er utarbeida (vedlagt).

Det er også laga eige nyheitsbrev (sjå vedlegg) som er sendt alle registrerte bruk (bortsett frå dei som ikkje ynskjer meir kontakt) samt til kommunane, fylkesmannen og andre aktuelle samarbeidspartnarar. Det er eit mål å sende ut nyheitsbrev med jamne mellomrom.

Det er informert om prosjektet til politikarar i dei fleste kommunane. Informasjon om prosjektet er også gitt til Fylkeslandbruksstyret i Buskerud, Karrieresenteret i Hallingdal og Nes Bygdekvinnelag

Media: Det har vore ei rekkje oppslag i lokale aviser, framsideoppslag i Nationen, oppslag i Aftenposten og innslag på NRK.

4 GJENNOMFØRING

4.1 Framdriftsplan

Prosjektdel	Tid
<p>DEL I - REGISTRERING:</p> <p>Registrering av bruk utan fast busetnad skal gjerast av dei lokale landbrukskontora Informasjon til kommunane ved administrasjonen og politikarane. Handtering av buplikta vert eit viktig politisk verkty i arbeidet.</p>	<p>Er gjennomført i perioden mai 2007 til januar 2008</p> <p>16.februar 2007: Felles offisielt oppstartsmøte. Informasjon oppstart pressedekning.</p> <p>Brev til aktuelle eigarar frå ordføraren i den einssilde kommune januar 2008</p>
<p>DEL II – EIGARDIALOGEN:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tilsetje PL • Ta personleg kontakt med aktuelle eigarar. • Kontakt med potensielle kjøparar • Kompetanse og rådgjeving • Marknadsføre kommunane våre 	<p>Oppstart januar 2008.</p>
<p>DEL III – SAL OG OPPFØLGING:</p> <p>Sal og overtaking Oppfølging av nye innbyggjarar, m.a. ved å leggje til rette for næringsutvikling Marknadsføre kommunane våre</p>	<p>Frå 2008 fram til januar 2012. Fase II og III vil gå parallelt.</p>

4.2 Milepælar

Dato	Tema	Merknad
16.02.2007	Oppstart og informasjonsmøte	
7.12.2007	Felles møte for alle regionane	
Jan. 2008	Brev ut til aktuelle grunneigarar	
Jan. 2008	Tilsetje PL	To eventuelt tre PL avhengig av finansiering
Sept/okt 2008	Felles samling for alle involverte i prosjektet	Prosjektlearane skipar til i samarbeid. Møte i styringsgruppa.
Ssept/okt 2009	Felles samling for alle involverte i prosjektet	Prosjektlearane skipar til i samarbeid. Møte i styringsgruppa.
Sept/okt 2010	Felles samling for alle involverte i prosjektet	Prosjektlearane skipar til i samarbeid. Møte i styringsgruppa.
Desember 2011	Sluttrapport og avslutning	

5 RISIKOANALYSE OG KVALITETSSIKRING

5.1 Kritiske suksessfaktorar

Det er m.a. følgjande kritiske suksessfaktorar:

- Ein kritisk aktivitet knytt til prosjektet er forankring og involvering hjå interessentane fyrst og fremst grunneigarar og det offentlege.
- Få ei god finansiering av prosjektet
- Køyre dei ulike regionprosjekta parallelt, utnytte stordriftsfordelar og kompetanse
- God dialog med grunneigarar
- Få eigedomar ut på sal
- Finne kjøparar som er positive tilskot til lokalsamfunna
- Positiv medieomtale
- Finne fram til nøkkelaktørar som ynskjer å vera med

6 ØKONOMI

6.1 Kostnader

Kostnader er samla for alle dei 12 kommunane for perioden 2007 – 2011.

Kartlegging, registrering	Kostnader
Førebuing til prosjektet, administrasjon og tilrettelegging	170.000
Kjøp av tenester til registrering eller kommunal innsats	480.000
Oppsummering av registreringsfasen planlegging og koordinering	126.000
Sum, etablering av prosjekt, kartlegging og registrering	776.000
Eigardialog, sal og oppfølging	
3 prosjektleiarar i 50% stilling i 4 år	3.600.000
Eigeninnsats frå prosjektansvarlege, regional innsats (30.000 pr. region pr. år)	360.000
Kommunal oppfølging (rekna til 30.000 pr. kommune pr. år)	1.440.000
Div.kostnader, kontor, tlf. m.m.	500.000
Årlege samlingar	480.000
Konsulentbistand, løn til lokale medhjelparar	800.000
Koordineringsgruppe	120.000
Direkte oppfølging til tilflyttarar	780.000
Sum, eigardialog, sal og oppfølging	8.080.000

Totale kostnader pr. kommune utgjer godt 147.000 kroner pr. år. pr.

6.2 Finansiering

Kartlegging, registrering	Kostnader
Kommunar	370.000
Buskerud fylkeskommune	320.000
Fylkesmannen i Buskerud	86.000
Sum, etablering av prosjekt, kartlegging og registrering	776.000
Eigardialog, sal og oppfølging	
Kommunar, direkte økonomisk støtte	1.440.000
Kommunar, eigeninnsats (rekna til 30.000 pr. kommune pr. år)	1.440.000
Regionråd eller tilsvarande	360.000
Buskerud fylkeskommune	2.000.000
Landbruksdepartementet	200.000
Fylkesmannen i Buskerud	640.000
Småsamfunnssatsinga	2.000.000
Sum, eigardialog, sal og oppfølging	8.080.000

Frå Buskerud fylkeskommune er det tidlegare løyvd kr. 320.000 til prosjektet. Prosjektet er i tråd med regionane sine prioriteringar og fylkeskommunale planar (inkl. regional planstrategi) og er heilt klart eit regionoverskridande prosjekt. Det blir no søkt om **totalt kr. 2.000.000**. Det vil seia kr. 500.000 pr. år, eller godt 41.000 kroner pr. kommune, dersom det hadde vorte brote ned på kommunenivå. Prosjektet er rimeleg sikker på at denne type prosjekt har store gevinstar, både ressursmessig og marknadsmessig ved at det er organisert som eit prosjekt med 12 kommunar. Frå småsamfunnssatsinga (KRD) og LMD er det for 2008 løyvd 1,0 mill. kroner.

Tone Ranheim Rolfstad (sign)
Prosjektansvarleg Midtfylket

Magne Pedersen (sign)
Prosjektansvarleg Numedal

Knut Arne Gurigard

Knut Arne Gurigard
Prosjektansvarleg Hallingdal

LYS I ALLE GLAS

Numedal januar 2008.

Til eiere av gårdsbruk uten fast bosetting i Numedal.

Gjennom "Lys i alle glas", et felles prosjekt for Hallingdal, Numedal og Midt-fylket, er det satt i gang et arbeid for å registrere og vurdere om gårdsbruk uten fast bosetting kan være en ressurs for framtidig rekruttering og bosetting. På bakgrunn av dette mottar du denne henvendelsen.

Distrikts-Norge opplever til dels stor nedgang i folketallet med de negative konsekvensene det har for kommuner og lokalsamfunn. Numedal, som andre distriktsregioner, har utfordringer både når det gjelder befolkningsutvikling, næringssammensetning og sysselsetting. Kommunene ser det som svært viktig å ta disse utfordringene på alvor før problemene blir for store.

I Numedal er det etablert flere tiltak som har til formål å sikre framtidig bosetting og arbeidskraft. I dette arbeidet er det registrert en økende interesse for å kunne flytte til gårder og småbruk. En av utfordringene er å få oversikt over tilgjengelige bruk for salg eller utleie. Skal dette lykkes er vi avhengige av et godt samarbeid med dere som eiere av slike eiendommer.

I samarbeid med kommunene er det gjort et registreringsarbeid for å kartlegge gårdsbruk uten fast bosetting. I Numedal er det registrert totalt 291 slike gårdsbruk. De fordeler seg slik:

- Nore og Uvdal 167
- Rollag 43
- Flesberg 81

Vi vil understreke at det kan være feil i den foreløpige registreringen, det kan være gårdsbruk på lista som allerede har fast bosetning. I denne omgang er du av de som er registrert med et ubebodd bruk. Du vil bli kontaktet av prosjektet med spørsmål om hvilke planer du har for bruket, og om "Lys i alle glas" kan bidra til å utnytte denne ressursen. Eierne av brukene som ønsker salg eller bortleie, vil bli satt i kontakt med interesserte tilflyttere. I en slik sammenheng vil vi også informere om kommunen, service- / tjenestetilbud og arbeidsmuligheter. Dette håper vi kan bidra til at flere familier finner det interessant å flytte til Numedal, og dermed være med å skape vekst og trivsel i bygdene våre.

Vi gjør oppmerksom på at dette er helt frivillig og det er bare dersom du som eier ønsker det, at vi går videre med denne registreringen. Innhentet informasjon om gårdsbruk uten fast bosetting vil ikke bli gjort kjent uten samtykke fra eier.

LYS I ALLE GLAS

Vi håper du ser dette som positivt, og at du sammen med oss vil bidra til ny bosetting på mange bruk, og flere innbyggere i Numedal.

Er dette av interesse, kan vi avtale et møte for å bli enige om videre oppfølging.

Har du kommentarer eller spørsmål ta gjerne kontakt med prosjektleder.

Med vennlig hilsen

Kirsten Gjestemoen Hovda
ordfører Nore og Uvdal kommune

Steinar Bertelsen
ordfører Rollag kommune

Thomas Fosen,
ordfører Flesberg kommune

Terje Halland,
prosjektleder

LYS I ALLE GLAS

SKJEMA FOR REGISTRERING AV BRUK SOM ER TIL SALGS ELLER UMLEIE

Dette skjemaet er for deg som eier gårdsbruk i Numedal, Hallingdal eller midt fylket (Krødsherad, Modum, Sigdal) og som ønsker å leie det ut eller selge det. Du kan registrere opplysninger om bruket ditt på skjemaet nedenfor, så vil vi legge det ut på våre nettsider www.lysialleglas.no

For at sidene våre skal være mest mulig oppdatert til enhver tid ber vi om at du gir oss beskjed dersom bruket enten er leid ut, blir solgt, eller du ikke lenger ønsker å ha opplysningene der.

KONTAKTINFORMASJON OG FAKTAOPPLYSNINGER OM BRUKET

Gårdsnavn	
Gnr./bnr.	
Kommune/grend	
Navn på eier	
Adresse eier	
Tlf og faks eier:	
E-post	
Kontaktperson (hvis annen enn eier)	
Tlf / e-post til kontaktperson	
Avstand til kommunesenter	
Avstand til nærmeste nabo	
Avstand til barneskole	
Avstand til ungdomsskole	
Avstand til videregående skole	
Avstand til dagligvarebutikk	

ANDRE OPPLYSNINGER OM BRUKET

Område/tomt (utsikt, kulturlandskap, tun, miljø, med mer)

Boligenheten (størrelse, byggeår, byggemåte, oppvarming, standard, særtrekk):

Driftsbygninger (type bygg, størrelse, byggeår, standard, produksjon)

Jord, skog og utmark (antall dekar, kvalitet på dyrka jord og skog, lettdrevet/tungdrevet, mm):

Hva er det eventuelt aktuelt å leie ut:

Er eiendommen klar til permanent bosetting eller må/bør det gjøres noe?

Andre ting (Eiendommens historie, utleiepris, salgspris, tidsrom for utleie, særskilte vilkår, odelsrett, annet) (Bruk baksiden):

LYS I ALLE GLAS

SKJEMA FOR DEG SOM ER INTERESSERT I Å LEIE ELLER KJØPE GÅRDSBRUK

Ønsker du å bosette deg på et gårdsbruk/stor eiendom i Numedal, Hallingdal eller Midtfylket (Krødsherad, Modum, Sigdal). Da bør du registrere deg på dette skjemaet så vil du bli tipset om bruk for leie eller salg. Opplysningene vil bare bli brukt internt i prosjektet "Lys i alle glas". Sjekk www.lysialleglas.no.

FAKTAOPPLYSNINGER OG KONTAKTINFORMASJON:

Navn		Alder:
Navn på ektefelle/samboer		Alder
Adresse		
Telefon/mobil		
E-post		
Faks		
Barn, alder		
Utdanning/yrkeserfaring		
Evt. Landbrukspraksis		
Andre opplysninger om familien		
Kjøpe? Evt. Prisramme?		
Leie? Evt. Månedlig prisramme		

ANDRE OPPLYSNINGER:

Prioriterte kommuner/områder:

Motivasjon/årsak til at du/dere ønsker å kjøpe eller leie gårdsbruk?

Forventninger eller krav til bygningsstandard, våningshus og lignende

Forventninger til lokalisering, sentrumsfunksjoner, skole, natur, utsikt osv

Planer for nærings- og sysselsetting utenom bruket:

Andre kommentarer:

Dato: _____ Signatur: _____

Hva er "Lys i alle Glas"?

Hva er "Lys i alle glas"?

Et samarbeidsprosjekt mellom 12 kommuner i Buskerud.

Hallingdal: Hemsedal, Hol, Ål, Gol, Nes og Flå
 Numedal: Nore og Uvdal, Rollag og Flesberg
 Midt fylket: Krødsherad, Sigdal og Modum

Mål: Prosjektet skal bidra til at fraflytta bruk får fast bosetting og at flesteparten av de som flytter får seg arbeid i regionen, eller har med seg sin egen arbeidsplass.

Hvorfor ble prosjekt "Lys i alle glas" igangsatt?

- Ønske om å opprettholde tjenestetilbud og trivelige bomiljøer i grender og bygder.
- Ønske om å bygge opp et system som lett kan gi oversikt over eiendommer som er til leie/salg, samt oversikt over ledige jobber og ulike tjenestetilbud i disse regionene.
- Tilsammen er 785 ubebodde bruk registrert i Hallingdal, Numedal og Midt fylket.
- Behov for næringsutvikling og arbeidskraft.
- Mange ønsker å flytte til småbruk, jfr. undersøkelser fra MMI.
- Slike bosteder er attraktive for mange, men er vanskelige å få kjøpt/leid.

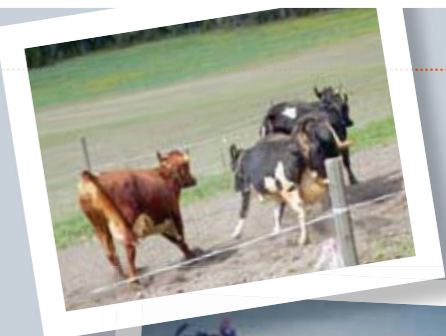
Hva kan "Lys i alle glas" bidra med til eiere av gårdsbruk som vurderer å leie bort eller selge?

- Synliggjøre området som et interessant bosted.
- Være samtalepartner.
- Rådgivning og veiledning.
- Formidle kontakt mot interessante leietakere/kjøpere.
- Nøytral i forhold til kommunen.
- Formidle kontakt angående taksering/salg.

Hva kan "Lys i alle glas" bidra med til de som ønsker å leie eller kjøpe gårdsbruk?

- Oversikt over ledige gårdsbruk og boplasser.
- Hjelp til å finne interessante arbeidsplasser.
- Kunnskap om ulike tjenestetilbud i området: Skole og barnehage. Fritidsaktiviteter; idrettslag, ulike frivillige organisasjoner og foreninger, andre aktiviteter. Sosiale arrangementer.
- Kunnskap om naturen, tur- og friluftsmuligheter.

Vår visjon: Det skal lyse hos naboen

Jobbmuligheter i offentlig og privat sektor

I Hallingdal, Numedal og Midt fylket er det gode jobbmuligheter, og det er lagt godt til rette for etablering av bedrifter og virksomheter. Alle regionene har sine næringshager/næringsparker, der næringsutvikling, teknologi og nyskaping står sentralt.

Nore og Uvdal Næringspark: www.nun.no
 Næringshagen i Kunstnerdalen: www.nhage.com
 Hallingdal Næringshage: www.nhage.no

Er dette interessant for deg, nøl ikke med å kontakte oss!

Hallingdal:

Prosjektleder: Torunn Bekkeseth, tlf: 995 29 567
torunn.bekkeseth@hallingnett.no

Postadresse: 3540 Nesbyen

Numedal:

Prosjektleder: Terje Halland, tlf: 415 63 003
terje.halland@nore-og-uvdal.kommune.no
 Prosjektmedarbeider: Elin Halland Simensen, tlf: 995 94 922
elin-halland.simensen@tele2.no

Postadresse: Nore og Uvdal Kommune, 3630 Rødberg

Midt fylket (Sigdal, Modum og Krødsherad):

Prosjektleder: Hilde Riis, tlf: 979 82 727
hilde@athene-prosjekt.no

Postadresse: Næringshagen i Kunstnerdalen, 3350 Prestfoss

For mer informasjon om prosjektet, samt oppdaterte lister over aktuelle gårdsbruk for utleie eller salg, gå inn på: www.lysialleglas.no

Invitasjon

Informasjonsmøter om eierskifte

Folkemusikksenteret i Sigdal 12. februar kl. 09.30 - 16.00 eller
Næringstunet Nesbyen 19. februar kl. 09.30 - 16.00

Du velger selv hvor du vil delta.

Møtet retter seg mot alle som vurderer

å overdra eiendommen sin, stor eller liten, til nye krefter.

Målet er å gi deltakerne innføring i spørsmål og utfordringer som oppstår i forbindelse med et eierskifte. Informasjonsmøtet vil ta for seg både teoretiske og praktiske sider ved eierskiftet med hovedtemaene: lovverk, menneskelige sider, økonomi.

Gjennom forelesninger og spørsmål fra deltagerne vil vi belyse spørsmål omkring skatt, arveavgift, odel, konsesjonslovgiving, og ekteskapsprosjekt knyttet til eierskiftesituasjonen.

Videre gjennomgås eiendomstaksering og betydning av taksering ved eierskifte.

Faglig ansvarlig er Hallingdal Økonomiservice AS v/ Steingrim Roen.

Spørsmål rettes til Lys i alle Glas

- Torunn Bekkeseth, prosjektleder Hallingdal

tlf. 995 29 567 torunn@lysialleglas.no

- Hilde Riis, prosjektleder, Midt fylket

tlf. 979 82 727 hilde@lysialleglas.no

- Elin Halland Simensen, prosjektleder Numedal

tlf. 995 94 922 elin@lysialleglas.no

Påmeldingsfrist 29. januar 2010 til elin@lysialleglas.no / tlf. 995 94 922

Invitasjon

TIL SEMINAR

KAN KOMMUNAL FORVALTNING GI LYS I FLERE GLAS?

Tirsdag 5. januar

Kl: 10.00 - 15.30

Sted: Lampeland Hotell

Målgruppe: Kommunal landbruksforvaltning, rådmann, ordfører, kommunal politikere, Fylkesmannen, Fylkeskommunen

Program

- Info og status om prosjektet Lys i alle Glas - *Elin Halland Simensen, prosjektleder*
- Endringer i lovverket - *Ingrid Aasen, seniorrådgiver LMD*

Lunsj

- Praktisk arbeid med boplikt i kommunene, innlegg fra en kommune med gode rutiner - *Viel Ribberud, jordbrukskonsulent i Gol*
- Hvordan bruker vi bestemmelsene i jordloven til å fremme eller hemme bosettingen? - *Harald Lesteberg, landbrukssjef i Sigdal*
- 0-konsesjonsgrense. Hva innebærer det etter de nye lovendringene? - *Liv Juchelka, leder av plan- og byggesaksavdelingen i Hol*

Påmelding innen 16. desember til elin@lysialleglas.no

VELKOMMEN

Med hilsen

Elin H. Simensen, Torunn Bekkeseth og Hilde Riis

Prosjektledere

Nyhetsbrev

NR. 3 MAI 2009

Hallingdal
Numedal
Midt-Buskerud (Sigdal, Modum og Krødsherad)
www.lysialleglas.no

LYS I ALLE GLAS FIKK KR 800 000 AV KOMMUNALMINISTEREN

Kommunal - og regionalminister Magnhild Meltveit Kleppa besøkte tirsdag prosjektet Lys i alle Glas. Hun var på reise gjennom Buskerud, på vei til Vestlandet, og stoppet på Nesbyen for å høre mer om prosjektet. På Haged Gjestegård fikk ministeren høre om erfaringer og utfordringer prosjektet står overfor. Statsråden sa hun hadde stor tro på denne type prosjekter og at hun ville følge spent med på utviklingen videre. Kommunal - og regionalministeren delte ut kr 800 000 til Lys i alle Glas, og er dermed den største økonomiske bidragsyteren så langt.

SMÅSAMFUNNSKONFERANSEN 2009

Lys i alle Glas - prosjektet var representert med Elin Halland Simensen og Marit Torsrud Nerol. Vi deltok for å skaffe oss nyttige kontakter og få inspirasjon for vårt arbeid fremover. Vi deler også gjerne våre erfaringer med andre som jobber med lignende prosjekter. Det var kommunal- og regionaldepartementet som var arrangør.

På departementets hjemmeside finnes mye interessant stoff, bl.a den nye stortingsmeldingen om distrikts. og regionalpolitikk, www.regjeringen.no/nb/krd

DET GODE LIV PÅ LANDET

Rett før jul flyttet Fredrik Eive Refsli og Pernille Gulbrandsen fra Oslo til Sigdal. Fredrik er grafisk designer med bakgrunn fra Kunsthøyskolen i Oslo og designbyrået Blæst. Nå leier han deltids plass på Næringshagen samtidig som han har hjemmekontor på småbruket på Greenskogen. I vår kommune fant samboerparet det de lette etter; positiv energi, ildsjeler og en næringshage som satser på design. I tillegg var Sigdal kommunes sentrale plassering avgjørende - vi ligger midt mellom mange av de store byene på Østlandet.

MANGE HENVENDELSER I HALLINGDAL

I Hallingdal har vi hatt 50 henvendelser fra enkeltpersoner, samboere, familier med og uten barn som er interessert i å kjøpe småbruk. De aller fleste av disse har tilknytning til området på en eller annen måte. De ønsker seg en annen boform og livstil enn de har i dag og har drømmer og planer som de tror kan bli realisert på et småbruk i Hallingdal. Mange har yrke og utdanning som gjør det enkelt å få seg arbeid i området. Lys i alle Glas jobber hardt for å oppfylle noen av disse drømmene.

VENTELISTE FOR GÅRDSBRUK I NUMEDAL

Pr. i dag har prosjektleder Elin Halland Simensen 42 personer på lista som ønsker å flytte til Numedal. Dette er en god blanding av familier og enkeltpersoner. Noen bor allerede i dalen, men ønsker et annet sted å bo, eller egen gård. Andre fra inn- og utland ønsker å flytte til Numedal. Felles har de alle at drømmebruket skal dukke opp.

MANGE ØNSKER Å FLYTTE TIL KUNSTNERDALEN

I Midt-Buskerud, Krødsherad, Modum og Sigdal har prosjektleder Hilde Riis ei liste på 30 personer som har vist sin interesse for å kjøpe eller leie eiendom i dette området. Mange av dem er unge folk og småbarnsfamilier. De fleste ønsker seg en landbrukseiendom, stor eller liten, men noen kan også klare seg med et romslig hus med stor tomt som ligger landlig til. -Våre kommuner trenger sårt slike tilflyttere, så det er synd vi ikke har flere eiendommer å tilby dem sier Hilde.

PROSJEKT INSPIRERTE TIL REVYTITTEL

Helgen 26.-28. mars gikk bygderevyen "Lys i alle Glas" av stabelen i Nore og Uvdal. Revyen ble vist for tre fullsatte saler og publikum storkoste seg. Teatergruppa Nepe- noringen så sitt ansvar for å skape liv og optimisme i bygda for å få til lys i alle glas, og hadde flere kreative forslag. De spøkte blant annet med de mange tomme gårdsbrukene i Nore og bedrev folkeopplysning for å få slutt på situasjonen med mange ungarer. De tilbød ledig skole og barnehage og mente flyktninger som følge av den nyinnførte eiendomsskatten i Rollag kunne løse mange av disse problemene, og dermed få "lys i alle glas". Les mer på:

www.laagendalsposten.no/article/20090328/KULTUR/981841143/1112/NYHET04#

TYDELIGERE OG ENKLERE LANDBRUKSLOVER

Regjeringen foreslår en rekke endringer i eiendomslovene i landbruket med odelsloven, konsesjonsloven og jordloven som de viktigste. Lovendringene vil gi større forutsigbarhet og raskere avgjørelser. Nye arealgrensar: Hvis eiendommen har mer enn 25 daa fulldyrka eller overflatedyrka jord eller mer enn 500 daa produktiv skog, kan den odles. Det oppstår lovbestemt boplikt for kjøper av odelseiendom, når eiendommen er bebygd eller har vært brukt til helårsbosetting. Konsesjonsplikt oppstår ved erverv av bebygde eiendommer med mer enn 25 daa jordbruksareal eller et totalareal på mer enn 100 daa.

Alle kjøpere som ikke vil eller kan bosette seg på landbrukseiendommen de overtar, må heretter søke om konsesjon. Det gjelder også de som overtar på odel. I konsesjonsvurderingen kan det tas konkret stilling til om de skal få tillatelse med eller uten krav om bosetting. Les mer på www.regjeringen.no/nb/dep/lmd

BRUK SOM ER TIL SALGS OG UMLEIE AKKURAT NÅ:

Åsen-	- Nore og Uvdal kommune	- til leie
Gaaseberg gnr. 2/1,	- Flesberg kommune	- vurderes solgt
Vedalen gnr. 195/4,	- Nore og Uvdal kommune	- til salgs
Brubakken gnr. 9/3,	- Rollag kommune	- til salgs
Sletto,	- Ål kommune	- vurderes solgt
Larshus,	- Gol kommune	- til salgs
Vershølen gnr. 8/18,	- Gol kommune	- til salgs
Brennli gnr. 9/67	- Gol kommune	- til salgs
Hagalia, gnr. 176/15	- Krødsherad kommune	- til salgs
Rundtom, gnr. 160/10	- Modum kommune	- til salgs
Skretteberg, gnr. 72/61	- Modum kommune	- til salgs
Nordre Setra gnr. 62/6	- Sigdal kommune	-til salgs el.leie

Mer informasjon om disse brukene finner du på : www.lysialleglas.no

Nyhetsbrev

Nr. 7 juni 2010

Hallingdal
Numedal
Midt-Buskerud (Sigdal, Modum og Krødsherad)

www.lysialleglas.no

LYS I ALLE GLAS

Slipper til ungdommens kraft

Å selge familiegården er aldri et enkelt valg, men det er lettere når man veit at den nye eieren ønsker å drive og skape noe på gården! Ole Gunnar Skinnes, 22 år kjøpte i fjor gården Nordre Green i Krødsherad, og den tidligere eieren er glad for at en ung gutt fra bygda ønsket å drive. Ole Gunnar har selv vokst opp på gård, men er ikke odelsgutt og hadde belaget seg på en karriere utenom gårdsdrift, da Nordre Green kom på salg. "Jeg syntes det er veldig moro med en fleksibel hverdag, hvor jeg kan se muligheter og skape noe selv" sier Ole Gunnar, som ønsker å begynne med småskala utmarksbasert reiseliv i de bratte liene på Green.

Rekrutteringssamling for ungdom

Lys i alle glas" – prosjektet planlegger å arrangere en rekrutteringssamling for ungdom / unge voksne i løpet av vinteren 2010/ 2011. Hensikten er å komme i kontakt med ungdom som har røttene sine i bygdene og som kanskje har et gårdsbruk som står ubebodd i familien. "Lys i alle glas"-prosjektet har så langt jobbet mest med de som er registrert som eierne, men mange av disse er godt voksne og godt etablerte. Vi ønsker derfor å komme i kontakt med ungdommen / de unge voksne som er i etableringsfasen for å få disse til å tenke gårdsbruk på landsbygda som et godt alternativ når de skal bosette seg.

En oppfordring til alle eiere av gårdsbruk i Numedal, Hallingdal og Midt – Buskerud: Slipp ungdommen til – nå er det deres tur!

Følg med på vår facebookside for mer informasjon om dette i framtida.

Landbruksforvaltningen

Landbruksforvaltningen i kommunene er prosjektets viktigste samarbeidspartner. Representanter for de fleste kommunene i prosjektet var samlet 21. juni for å utveksle erfaringer omkring temaene:

- konsesjonsloven og boplikt, håndheving og kontroll
- prisfastsetting, erfaringer med nye prisgrenser
- fradeling som virkemiddel
- oppløsning av sameier
- prosess og dialog som metode

Målet er å bruke kommunens handlingsrom i loveverket til å fremme bosetting på fraflytta bruk. Mange nyttige tips og erfaringer ble diskutert.

Odelsloven – viktige endringer fra 1. juli 2009

- Ordningen med at eieren kan gi kjøpstilbud til bedre prioriterte odelsberettigede videreføres og utvides, og fristen forkortes til 2 måneder
- Løsningsfristen reduseres til seks måneder
- Hva som er odlingsjord og når det oppstår boplikt er nå kun avhengig av arealgrenser:

Hvis eiendommen har mer enn 25 daa fulldyrka eller overflatedyrka jord eller mer enn 500 daa produktiv skog, kan den odles og det oppstår lovbestemt boplikt når odelsberettiget eller nær slektning erverver slik eiendom dersom eiendom er bebygd og bebyggelsen er eller har vært brukt til helårsbolig.

Hallingdal trenger kvalifisert arbeidskraft!

- Alle kommunene er på jakt etter kvalifiserte lærere
- Sparebank 1 Hallingdal trenger folk
- Ingeniører etterlyses av Asplan Viak i Ål
- Sykepleiere og andre helsearbeider er ettertraktet
- I tillegg er det en rekke ledige stillinger på www.nav.no

Etterlysning!

Flere kommuner er på jakt etter utleieboliger som gjerne ligger i landlige omgivelser. Mange tilflyttere ønsker å leie i en periode før de evt. kjøper seg egen bolig. Har du en bolig som er innflyttingsklar, for eksempel kårbolig, småbruk eller et annet hus, ta kontakt med en av prosjektlederne.

Bruk som er til slags og leie akkurat nå

Numedal

Bergerud gnr 9 - 10, Rollag kommune	- til leie
Øye gnr 9 - 12, Rollag kommune	- til leie
Brugdebekke gnr 149 - 5, Nore og Uvdal kommune	- til salgs
Svingen gnr 29 - 13, Nore og Uvdal kommune	- til salgs
Gaaseberg gnr 2 -1, Flesberg kommune	- vurderes solgt

Midt-Buskerud

Viken gnr. 71/34 I Sigdal kommune	- til salgs
Bjertnes gnr 143 / 6 i Sigdal kommune	- til salgs
Høgåsen, Åsterudveien, gnr 119/3 Modum kommune	- til salgs
Flata, gnr.218, bnr.3 i Krødsherad kommune	- til salgs
Mjelhovd, gnr. 223, bnr.20 i Krødsherad kommune	- til salgs
Solhov - stor enebolig til salgs ved Krøderfjorden	- mer informasjon
Nordre Setra/Grensetra, gnr.62, bnr.6 i Sigdal kommune	- til salg eller leie

Hallingdal

Dahlen gnr. 12/16, Gol kommune	- til salgs
Våningshus i Flå	- til leie
Vershølen gnr. 8/18, Gol kommune	- til salgs

Hilsen prosjektlederne:

Numedal: Elin Halland Simensen	tlf. 99594922
Hallingdal: Torunn Bekkeseth	tlf. 99529567
Midtfylket: Live Skinnes (Vikar for Hilse Riis i juli og august)	tlf. 99510562

VI ØNSKER ALLE EN RIKTIG GOD SOMMER!

Nyhetsbrev

Nr. 10 Juni 2011

Hallingdal
Numedal
Midt-Buskerud (Sigdal, Modum og Krødsherad)

www.lysialleglas.no

LYS I ALLE GLAS

LYS I ALLE GLAS PÅ INTERNASJONAL KONFERANSE

Prosjektleder Elin Halland Simensen presenterte LYS I ALLE GLAS- prosjektet på PADIMA, en internasjonal konferanse i Trysil i mai. PADIMA står for Policy Against Depopulation In Mountain Areas. Mange land har de samme utfordringene som bygde-Norge med befolkningsnedgang og tomme hus og eiendommer. Det er nyttig å utveksle gode eksempler for å kunne teste ut om suksessoppskrifter fra Norge kan fungere i sør, og omvendt. Det var interesse for prosjektet blant tilhørerne, og prosjektleder har fått henvendelser om oppbyggingen av LYS I ALLE GLAS i etterkant av seminaret.

ENDRINGER I KONSESJONSBEHANDLINGEN

Nedre beløpsgrense for prisvurdering er økt til 1.500.000 kr. Landbruks- og matdepartementet sier i rundskriv M-1/2010 at beløpsgrensen oppjusteres for at mindre eiendommer, hvor boligfunksjonen er mer framtrødende enn næringsaspektet, blir prissatt nærmere markedsverdi uten at næringsutøvelsen på disse eiendommene svekkes. Samtidig er den øvre rammen for tillegg av boverdi ved prisvurderingen knyttet til konsesjonsbehandling av bebygd eiendom økt til 1.500.000 kr.

“STATENS FORKJØPSRETT”

Etter endringer i konsesjonsloven i 2001 ble statens forkjøpsrett tatt bort. Dette betyr at kommunene ikke lenger skal sende varsel til naboer om at det er et eiendomssalg på gang. Aktuelle kjøpere må selv holde seg orientert og selv melde sin interesse for aktuell eiendom som tilleggsjord.

HILSEN FRA EN FORNØYD INNFLYTTER

Vi flyttet til Flata i oktober. Vår første vinter her har vært en opplevelse! Jeg har vokst opp i Alabama hvor det er varmt og flatt, nesten aldri snø. I januar var vi borte et par dager, og vannet frøs. Vi smeltet snø for å få vann til bruk i toaletter, mens vi fikk drikkevann fra min svigermor. Vi er takknemlig for at vi har så hyggelig naboer som lar oss bruke dusjen. Nå er det på tide å dyrke litt grønnsaker i hagen og jeg gleder meg til det. Jeg skal ha en stor kjøkkenhage med masse forskjellige grønnsaker. Jeg har plantet poteter, gresskar, squash, agurk og tomater, men jeg har mye mer jeg skal dyrke! Jeg ønsker å ha et drivhus, men ikke i år. Jeg kan ikke gjøre alt på en gang! Vi er kjempefornøyd med Flata og naboene og vi gleder oss til mange lykkelige år her sammen! Med vennlig hilsen Shannon Jenkins

LYS I ALLE GLAS PRESENTERES I NORD-ØSTERDALEN

Gårdsbruk uten fast bosetting finnes over hele landet. Mange kommuner ønsker å ta denne ressursen i bruk som et bidrag til å øke folketallet. Erfaringer fra LYS I ALLE GLAS ble lagt fram på et inspirasjonsseminar på Tynset i mai for en lydør forsamling med ansatte i kommunene, politikere og folk fra næringslivet. Kanskje vi greier å inspirere til at det blir lys i glasa også i Nord-Østerdalen?

www.lysialleglas.no eller www.flytthit.no.

NYTT LIV PÅ TOMT GÅRDSBRUK I VEGGLI

Hedda Johne og samboeren Morten Zlotos har tidligere studert og jobbet i Bergen, men ønsket seg ut av byen. De har drømt om noe eget, men har måttet se at det som har vært av interesse har blitt solgt eller leid ut til andre. Så dukket drømmeplassen opp i Veggli - rett i nærheten av Heddass slektsgård. - Da vi fikk høre at de som hadde gården skulle selge, var vi veldig spente, sier Hedda, - den ble ikke lagt ut for salg offentlig, vi var i kontakt med selger og denne gangen gikk det vår vei. Det har vært en spennende prosess og det har vært mange følelser involvert. Begge har fått seg jobb, Morten som sykepleier på Bygdeheimen, og Hedda kjører for tiden post. Paret overtok eiendommen 1. juni og flyttet inn noen dager seinere. Nå snekres det hønsehus og legges planer for framtida.

BRUK SOM ER TIL SALGS OG UMLEIE AKKURAT NÅ:

Rust gnr. 9/15	- Gol kommune	- til salgs
Moldbakken gnr. 9/55	- Ål kommune	- til salgs
Vershølen gnr. 8/18	- Ål kommune	- til salgs
Kaldaker gnr. 45/3	- Modum kommune	- til salgs
Løken gnr. 151/15,17	- Modum kommune	- til salgs
Lofthus gnr. 158/1	- Modum kommune	- til salgs
Enden gnr. 161/10	- Modum kommune	- til salgs
Øverby gnr. 113/7	- Modum kommune	- kommer til salgs
Li gnr. 180/10	- Krødsherad kommune	- til salgs
Mjelhovd gnr. 223/20	- Krødsherad kommune	- til salgs
Oset gnr. 91/5	- Sigdal kommune	- til leie
Enga gnr. 74/10	- Nore og Uvdal kommune	- til salgs
Bergom gnr. 137/44	- Nore og Uvdal kommune	- til salgs
Brugdebekke gnr. 149/5	- Nore og Uvdal kommune	- til salgs
Svingen gnr. 29/13	- Nore og Uvdal kommune	- til salgs
Bergerud gnr. 9/10	- Rollag kommune	- til salgs
Jaren gnr. 86/4	- Rollag kommune	- til salgs
Gaaseberg gnr. 2/1	- Flesberg kommune	- til salgs

Vi ønsker alle en riktig god sommer!

Hilsen prosjektlederne:

Numedal: Elin Halland Simensen, tlf 995 94 922

e-post elin@lysialleglas.no

Hallingdal: Torunn Bekkeseth, tlf 995 29 567

e-post torunn@lysialleglas.no

Midt-Buskerud: Tone Ranheim Rolfstad, tlf 909 74 186

e-post tone@nhage.com

NATIONEN

Bygde-Norges riksavis · Grunnlagt 1918 · Nr. 16 · 2008 · Løssalg i pdf-format på www.nationen.no

A-AVIS

WTO 4

Nytt landbruksforslag på trappene

I det stille har landbruksforhandlingene i Verdens handelsorganisasjon (WTO) hatt så stor framgang, at et nytt utkast til rammeavtale kommer før februar.

MAT 6

Spesialiteter ut i norske butikker

De norske utstillere på Grüne Woche-messa i Berlin er glade for landbruksministerens plan om at 20 prosent av matomsetningen bli norske spesialprodukter.

FALLRETTIGHETER 10

Fosseeiere seiret i Høyesterett

Fallrettigheter skal erstattes etter markedsverdi, slår Høyesterett fast i saken mellom Magne Mollen og Agder Energi. Det vil gi fosseeiere store ekstraintekter.

I dag med 9 sider lørdagsekstra

34.000 tomme småbruk

34.000 gårdsbruk står tomme her i landet. 800 av dem befinner seg i 12 kommuner i Buskerud. Torunn Bækkeseth (t.v.), Terje Halland og Hilde Riis i prosjektet «Lys i alle glas» har tatt mål av seg til å fylle dem med nye folk.

SIDENE 8 OG 9

REPORTASJE:

TVUNGET TIL TRONDHEIM

AKTUELL:

INGE RYAN I KLIMARUS

Mobilt kraftverk kun fem måneder i året

Miljøverndepartementet har bestemt at Statnetts mobile reservkraftverk på Tjeldbergodden i Møre og Romsdal maksimalt kan drives fem måneder i året.

Kraftverket kan bare tas i bruk hvis det er stor fare for krafracjonering og alle andre aktuelle tiltak er prøvd.

Kraftverket skal baseres på gass, og restriksjonene kommer fram i utslippstillatelsen som er gitt.

– Det beste ville være om kraftverket aldri blir satt i drift. Dette skal være en nødløsning i en svært anstrengt kraftsituasjon for å unngå rasjonalisering, sier miljø- og utviklingsminister Erik Solheim (SV) i en pressemelding.

Utslippstillatelsen gjelder fram til 1. juli 2009. Statnett må samtidig utrede muligheten for å bruke biodiesel. Testing av biodiesel skal skje sommeren 2008. ©NTB

Venter i fleire veker på dødsattest i Buskerud

SJUKEHUS. Personar som døyr ved Sjukehuset Buskerud, kan bli liggjande i fleire veker på kjølerom og venta på dødsattest, skriv Drammens Tidende.

Ifølgje avisa seier gravferdslova at kremering skal skje innan åtte dagar etter ein person er død. Men først må ein lege signere dødsattesten.

Drammens Tidende fortel at ein person som døyde ved Sjukehuset Buskerud før jul, framleis ligg på kjølerom og ventar på dødsattest. Henrik Thrana, som har drive grav-

ferdsbyrå i Asker, Bærum, Oslo og Røyken sidan 1996, seier at dette ikkje er uvanleg. Leiaren ved kyrkjegardsavdelinga i Asker, Dagfinn Holte, er heller ikkje ukjent med problemet.

Dei to har hatt kontakt med fleire andre sjukehus på Austlandet, men fortel at dei berre har opplevd problemet med dødsattest ved Sjukehuset Buskerud.

Kommunikasjonssjefen ved sjukehuset, Gro Bogen Nilsen, seier at sjukehuset no vil gå grundig inn i saka. ©NPK

Flom av skademeldinger etter rekordnedbør

VÆR. Forsikringsselskapene har mottatt rundt 580 flom- og nedbørsrelaterte skademeldinger de siste dagene. Til sammen regner selskapene med å måtte punge ut med rund 30 millioner kroner.

– Vi regner med at det kommer flere skademeldinger, sier kommunikasjonssjef Stein

Haakonsen i Finansnæringsens Hovedorganisasjon (FNH).

Ifølgje Haakonsen vil erstatningen for skadene i gjennomsnitt beløpe seg til rundt 50.000 kroner per skade.

De fleste innmeldte skadene kommer fra Østfold, Vestfold, Buskerud, Nordre Telemark, Akershus og Oslo. ©NTB

UNDER VANN. Store nedbørsmengder gjorde at Søgneelva gikk over sine bredder denne uka. Nå strømmet skademeldingene inn.

FOTO: SCANPIX

VIL HA LYS I VINDUENE: Prosjektet Lys i alle glas ønsker at flest mulig av de 800 tomme gårdsbrukene i nordre og midtre del av Buskerud skal bosettes. Her viser de tre prosjektlederne frem et av de tomme gårdsbrukene i Nore og Uvdal kommune. Fra venstre Hilde Riis, Terje Halland og Torunn Bækkeseth.

FOTO: EVEN TRÅEN

DISTRIKT

Skal åpne dør a til 800 tomme bruk

800 gårdsbruk står tomme i 12 kommuner i Buskerud. Nå får eierne spørsmål om å selge eller leie ut til familier som ønsker å flytte på bygda.

UVDAL. Prosjektet «Lys i alle glas» i Buskerud er nå ferdig med å kartlegge alle tomme gårdsbruk i tolv kommuner i nordre og midtre del av Buskerud.

Kartleggingen viser at så mange som 800 bruk står ledig. Flere av disse blir brukt som fritidsboliger, og mange av dem har flere eiere i samme familie. Tall fra Statistisk sentralbyrå

fra 2006 viser at på landsbasis er det rundt 34.000 landbrukseiendommer med boligbygning som står uten fast bosetting.

Fantastisk for unger Prosjektet «Lys i alle glas» skal nå jobbe aktivt fremover for å få tilflytting til så mange som mulig av de tomme gårdsbrukene i Buskerud-kommunene:

– Vi ønsker liv på gårdene. Det får vi ikke ved at blir eid av noen som bruker småbruket en uke hvert år, sier prosjektleder Terje Halland.

I går viste prosjektgruppa frem et av de mange tomme gårdsbrukene i Nore og Uvdal kommune. Eieren av bruket ønsker ikke å selge, men vil gjerne leie ut til noen som vil bo på bruket.

Nore og Uvdal er en av kommunene med flest tomme gårdsbruk i de tolv kommunene i Buskerud som nå er kartlagt:

– Her er det en meter med snø nå. Det er fantastisk for unger. Målet vårt er bosetting, sier Halland.

Halland refererer til undersøkelser som viser at det er mange som ønsker å finne seg et småbruk på bygda.

Mange vil på bygda – Bare i Numedal har vi allerede 15 interesserte på lista over de som ønsker å flytte til et småbruk. Det er flere tusen som er innom nettstedet gårdsbruk.no jevnlig. Undersøkelser viser at et sted mellom 200.000 og 500 000 ønsker å flytte til et småbruk, sier Halland.

Ifølgje Halland er mange av disse ungdom og yngre familier som bor i byene: – De er lei av trafikkbråk og at

det er trangt for ungene. Derfor ønsker de å ta med seg jobben og flytte. Hvis de selger en leilighet i byen vil de har råd til å kjøpe seg et bruk, sier Halland.

Få folk til å selge – Utfordringen er å få folk til å selge brukene. Vi sender nå ut brev til eierne for å komme i dialog, sier Halland.

– Jeg innser at det ikke er noe lett jobb å få folk til å selge, men vi ønsker en positiv vinkel på dette. Bygdene trenger unger på skolen og arbeidskraft, sier han.

Erfaring fra et liknende prosjekt i Telemark viser at mange

ikke ønsker at ubebodde bruk skal selges ut av familien. I Telemark ble 770 eiere av tomme gårdsbruk kontaktet, men mange var ikke interessert i salg. I Telemark ble ca 120 bruk bosatt i forbindelse med prosjektet.

– Noen ønsker å selge, mens noen heller vil leie ut. Det er ikke alltid så lett å selge småbruk som er i familien, sier Halland.

Han understreker at dette prosjektet ikke handler om å få folk inn i landbruket, men om bosetting.

– Vi ønsker at folk skal flytte hit og finne seg en næringsvei. I de aller fleste kommunene er

det for lite arbeidskraft, sier Halland.

Startet i Numedal «Prosjektet Lys i alle glas» startet i Rollag, Nore og Uvdal og Flesberg i 2006. Men etter hvert har ni andre kommuner hengt seg på prosjektet. Det er Hol, Ål, Gol, Hemsedal, Nes, Flå, Krødsherad, Sigdal og Modum.

Ifølgje Terje Halland vil prosjektet til sammen koste fire millioner kroner fordelt over fire år. Prosjektet er finansiert ut 2008, men ennå ikke for 2009 og 2010.

Det er Buskerud fylkeskommune, alle de tolv kommunene og fylkesmannen som betaler pro-

TOMME GÅRDSBRUK

■ Hver femte landbrukseiendom med boligbygning er ubebodd.

■ Rundt 21 prosent av landets 161.300 landbrukseiendommer med boligbygning er uten fast bosetting. Det er ca 34.000 boliger.

■ Det er stor variasjon fra kommune til kommune. Sentrale jordbrukskommuner i Mjøsoområdet, rundt Oslofjorden, på Jæren og i Trøndelag har lav andel ubebodde landbrukseiendommer. Kommuner i Nord-Norge har høy andel ubebodde eiendommer.

■ Det er først og fremst eiendommer uten selvstendig jordbruksdrift som står tomme. Det vil si eiendommer hvor jordenta enten er ute av drift eller leid bort til andre.

Kilde: Statistisk sentralbyrå 2006

Bosetter seg på forlatt

Regjeringen vil unngå at levedyktige bruk blir landsteder

– Dette er midt i blinken for oss, sier Terje Erik Loftsgård. I løpet av året flytter han og familien til Sundbolien, én av 167 ubebodde gårder i Nore og Uvdal.

SOLVEIG RUUD
DAG GRUNDSETH (foto)

Nore og Uvdal, Buskerud

En utsikt som kan ta pusten fra de fleste – og en rekke små og store gråsprenge bygninger rundt et tun. Terje Erik og Viola Loftsgård kjøpte alt i fjor høst – til en pris man knapt får en liten leilighet for i Oslo.

– Vi har vært på utkikk etter noe lenge, sier Terje Erik. Elektroingeniøren er vokst opp på gård og har til og med jobbet et år i skogen. Nå får han egen skog å hente ved i: Nesten 2000 mål med skog, fjell og vidde og rundt 50 mål med innmark. Men på kort sikt betyr bruket mer utgifter enn inntekter.

Bolighuset er strippet innvendig. Alle vedovnene på soverommene er kastet ut. Huset skal bygges på og settes i stand til en familie på fem med tenåringen Ingrid på 13, Erik på 11 og Stein på 5.

– Det blir litt langt til lekekamerater, innrømmer mor Viola. Gården ligger rundt to mil fra Rødberg sentrum.

Det er forholdsvis langt til naboen også, men noen av dem – ulvene på Langedrag – kan høres over lange avstander når de gir lyd fra seg nattetid.

Landsted eller landbruk. Det er ikke vanskelig å forestille

seg at rike Oslo-folk ville ha punget ut med store summer for å sikre seg en tilsvarende eiendom – om den hadde vært solgt uten bo- og driveplikt.

At kommunens utsiktstomter er attraktive, kan til og med kronprinsparet skrive under på.

– Du får nesten ikke nye hytter til under 2,5 millioner kroner i Nore og Uvdal, opplyser Knut Hobbestad, ansvarlig megler på fritidseiendommer i DnB NOR Eiendom på Kongsberg. Han sikter da til nybygg på eietomter på rundt ett mål.

Det selges svært få gårdsbruk. Hva et gjennomsnittlig bruk koster, er derfor vanskelig å anslå for både megleren og folk på landbrukskontoret. Men prisen på konsesjonspliktige landbruksseiendommer er regulert og holdes lave. Kjøpesummen skal stå i forhold til hva man kan tjene på å drive gården.

Godkjent pris. Sundbolien har et enormt potensial. Totalt 18 bygninger hører til eiendommen – inkludert to setertun på fjellet. Men for å kjøpe Sundbolien gård, må man bo der og drive den, og salgssummen som selger og eier ble enige om, måtte godkjennes av landbruksnemnda.

34 000 gårder med bygninger – hver femte – står i dag tomme i Bygde-Norge. Noen eies av folk som har flyttet fra bygda. Mange eies av beboere på sykehjem.

– Boplikten struper bygdene, mener Høyre, som vil ha friere omsetning av gårder. Regjeringen er helt uenig og mener boplikt er et positivt virkemiddel for å få til næringsutvikling på bygdene.

«Lys i alle glas». – Det bruket der er ubebodd. Og det rett frem der.

Terje Halland peker mot to av dalsidene som omkranser Rød-

Gården ligger fint til i en skråning over Tunnhovdfjorden. På klare dager kan man til og med skimte Hallingskarvet i det fjerne.

berg sentrum, kommunesenteret i Nore og Uvdal. På vei ned mot kommunehuset er det utsikt til minst fire fraflyttede gårder. Alle er beboelige, og kommunen mangler arbeidskraft.

Halland er en av tre prosjektledere for «Lys i alle glas» – et prosjekt som 12 Buskerud-kommuner står bak – de fleste av dem ligger i Numedal og Hallingdal. 800 bruk uten fast bosetting er registrert. Vil eierne selge, sitter for eksempel Halland på lister over potensielle kjøpere som gjerne vil bo og drive et bruk i bratte lier i Nore og Uvdal. Boplikten er det overordnede. Hensikten er å stabilisere folketallet.

Det ambisiøse målet er å få lys i 100 fraflyttede bruk innen nyttårsaftnen 2011.

Flytter inn før jul. Går alt etter planen, vil Terje Erik og Viola Loftsgård kunne sende opp nyttårsraketter fra egen gård allerede i år. Plankehaugen utenfor hovedbygningen sier sitt om at

de har en enorm jobb foran seg.

– Vi skal beholde tømmerveggen her i stua, men male dem, forklarer Terje Erik. Når hovedhuset er restaurert, står gamlestua fra 1850 for tur. Den må totalrenoveres. Husbonden skal installere det elektriske anlegget selv. Deretter kommer turen til seterbu. Planene er klare. Med god hjelp av foreldre, slekt og venner – flere av dem håndverkere – regner de med å få realisert drømmen.

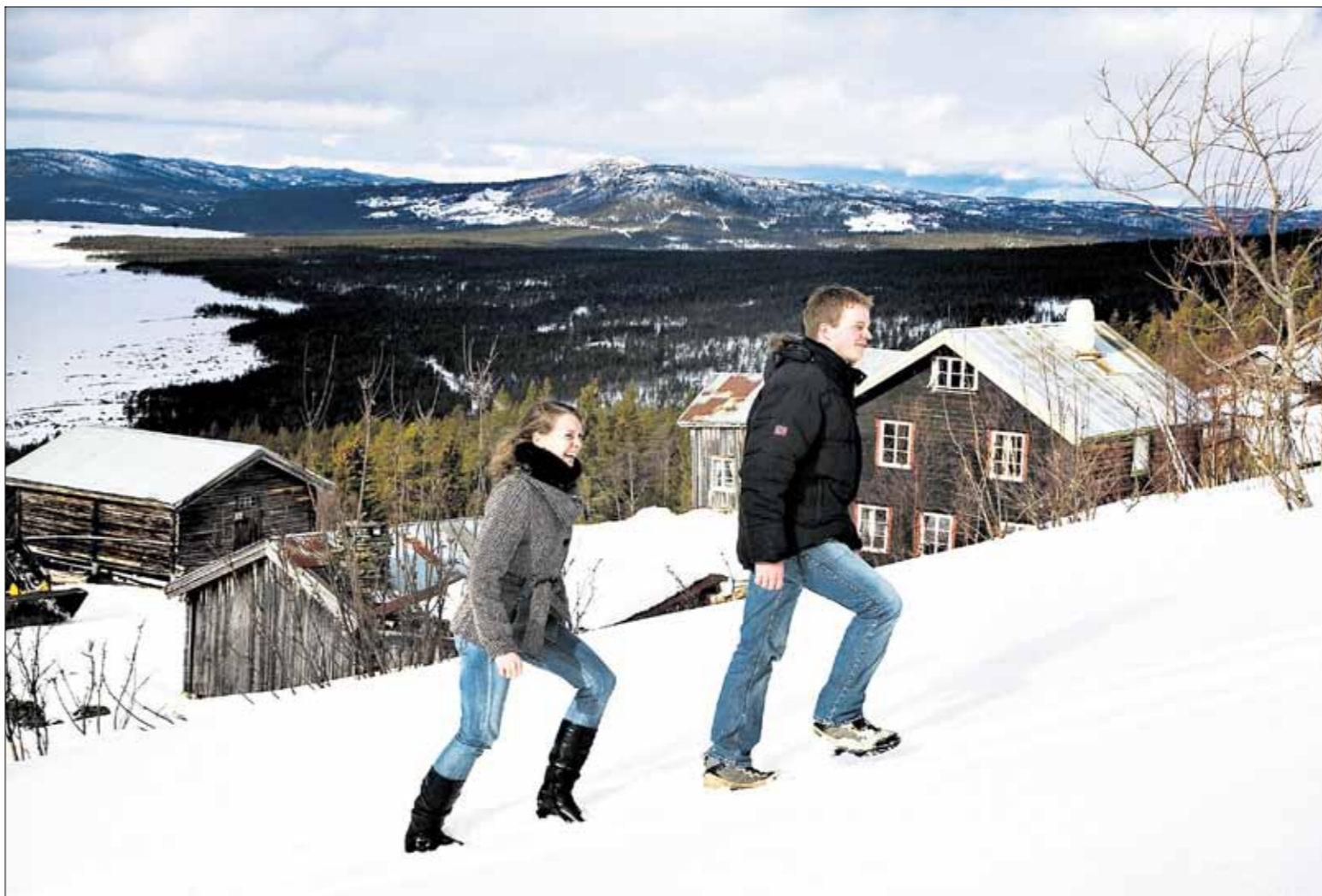
– Det hadde ikke vært mulig å sette bort alt dette, sier Terje Erik. Både han og ektefellen regner med å beholde jobbene sine nede i Rødberg og drive bruket på si. Viola er fysioterapeut og folkehelsekoordinator i kommunen. På sikt håper hun å jobbe på gården – med et eller annet relaterert til helse.

– Jeg liker å være ute og er opptatt av å få folk til bevege seg. Gården er et kjempefint utgangspunkt, sier hun.

solveig.ruud@aftenposten.no

gårdsbruk

Høyre vil ha mindre statlig innblanding i salg av gårder

Her skal ekteparet Terje Erik og Viola Loftsgård feire jul i år. De siste årene har gården vært ubebodd. Nå skal den settes i stand.

Skjerper boplikten

De rødgrønne misliker at gårdsbruk gjøres om til fritidseiendommer. Nå vil de skjerpe bo- og driveplikten.

Mens Frp og Høyre vil fjerne boplikten, går Regjeringen motsatt vei. Går alt etter planen, legger den frem lovforslag om endringer allerede til høsten.

Selv om regelverket skjerpes, blir enkelte arealgrensninger i regelverket hevet. Det betyr trolig at flere tusen færre eiendommer enn i dag får boplikt. Men for dem som fortsatt får det, blir altså kravene skjerpet.

ENDRINGSFORLAG:

BOPLIKT

kan bare oppfylles ved at man registreres i folkeregisteret som bosatt på eiendommen. Dagens regel om at boplikten kan oppfylles om man overnatter på gården halvparten av tiden, oppheves. Som i dag må man bosette seg på gården i fem år for å innfri boplikten.

DET BLIR VANSKELIGERE

for folk som kjøper en gård på odel, å skyve boplikten foran seg. Hensikten er å unngå at gårdene blir fritidsbruk.

NÆR SLEKT

som overtar en gård i kommuner med lavere konsesjonsgrenser enn dem som fastsettes sentralt, kan leies ut med andre som overtar slike eiendommer. De må altså søke om konsesjon hvis eiendommen skal brukes til fritidsformål.

PLIKTEN TIL Å DRIVE

jordbruksarealet blir varig, men det er mulig å søke fritak. Driveplikten oppfylles selv om jorden leies ut, dersom leiekontrakten er på minst ti år, er skriftlig og anses som en god løsning av landbruksmyndighetene.

REGJERINGEN VURDERER

å innføre boplikt for folk som kjøper ubebygde skogseiendommer og andre utmarkseiendommer.

1. I hvilken grad bør myndighetene legge føringer for hvem som skal kjøpe gårdsbruk?

2. Er boplikt et godt virkemiddel i Bygde-Norge?

3. Hvor stor bør en gård være for at myndighetene skal kreve at eieren skal bo og drive den?

4. Gror kulturlandskapet igjen uten driveplikt? Eller vil det være andre bønder som gjerne leier jorden og dyrker den?

5. Bør nær slekt som kjøper landbruksseiendommer, slippe lettere unna boplikt for å beholde gården i slekten?

6. Vil flere ubebodde gårder bli satt i stand dersom de kan selges fritt som fritids-eiendommer?

1. Staten bør ikke blande seg bort i hvem som skal kjøpe et gårdsbruk. Dette må være opp til kjøper og selger. Staten har heller ingen kompetanse til å vurdere det.

2. Boplikt er en dundrende fiasko som distriktspolitisk virkemiddel og trolig en direkte årsak til at det står 35 000 hus og forfaller i distriktene. Boplikt gjør at folk ikke vil selge, at man unnlater å vedlikeholde, og at investeringer ikke lønner seg.

3. Høyre mener at staten ikke skal blande seg bort i hva folk gjør med boligene sine, og vi ønsker ikke boplikt under noen omstendighet. Når det gjelder driften, blir driveplikten ivarett gjennom at en selv står for arbeidet eller ved at andre bønder leier jorden. Dette er fleksibelt og fungerer greit. Høyre er opptatt av at dyrket areal skal opprettholdes, og at det sikres gjennom arealtilskudd. Mengden av dyrket areal har vært stabil det siste tiåret.

4. Nei, det finnes ingen faglig dokumentasjon på at botvang har positiv effekt på kulturlandskapet.

5. Det må være selvsagt at nær familie bør få overta husene uten at de skal måtte underlegges boplikt. Regjeringens forslag til innstramninger vil ramme tusenvis av familier på en totalt urimelig måte. Jeg synes det er trist at Regjeringen rammer så mange enkeltmennesker med denne type symbolpolitiske tvangsmidler. Trosten får være at vi vil rydde opp i dette dersom valget gir regjeringsskifte.

6. Ja, alternativet er som regel at husene står tomme.

Høyres næringspolitiske talsmann, Torbjørn Hansen:

1. Vi har et ansvar for å sørge for at det skjer næringsutvikling på bygda. Det hensynet veier tyngst når vi fastsetter regelverk for kjøp av gårdsbruk.

2. Ja, uten boplikten kommer hyttemarkedet inn i landbruksmarkedet. Da blir det ikke så mye bosetting. Gårdsbruk brukt som hytter bidrar heller ikke særlig mye til næringsutvikling.

3. En gård med 25 dekar dyrket jord eller mer, bør være bebodd. Dette er forslag til ny grense, sendt ut i høringsnotat.

4. Det dyrkbare arealet i landet dyrkes i all hovedsak. Men vi ser en økende gjengroing. For å motvirke dette trengs flere beitedyr. Det krever både bo- og driveplikt.

5. Også slektninger må bosette seg. Problemstillingene er de samme. Om det er slekt eller ikke ved eierskifte, er målet å ha gårdsbruket som utgangspunkt for næring. Men praktiseringen av regelverket har vært ulik.

6. Dersom eiendommene kunne omsettes helt fritt uten odel eller konsesjon, ville mange eiendommer bli brukt til fritidsformål. En undersøkelse fra Hedmark viser at en eier som bruker eiendommen som helårsbolig, i gjennomsnitt bruker betydelig større beløp til vedlikehold av bygninger enn en eier som bare bruker den til fritidsformål. Selv om det finnes eksempler på eiere som har eiendommen som fritidsbolig og investerer for å sette bygningene i stand, er det for meg gjennomsnittet som teller.

Landbruksminister Terje Riis-Johansen

OSLOS STØRSTE ÅPNER TIRSDAG 25. MARS
SALGSMESSE
I LØRENHALLEN SPIREAVEIEN 1-3, ØKERN

RACING, HYBRID, OFF-ROAD OG BARNESYKLER
Kjempeutvalg fra 10 forskjellige merker. Også noen fjorårsmodeller og democykler

INNTIL 50% RABATT PÅ SYKLER OG UTSTYR!

Lørenhallen
Spireaveien 1-3
Økern

ÅPNINGSTIDER:
Tirsdag 25. mars kl. 10-21
Onsdag 26. mars kl. 10-21
Torsdag 27. mars kl. 10-21
Fredag 28. mars kl. 10-21
Lørdag 29. mars kl. 10-18
Søndag 30. mars kl. 12-17
Mandag 31. mars kl. 10-21
Tirsdag 1. april kl. 10-18

4 mnd. betalingsutsettelse! Vi har betalingsterminal

Helgetilbud fra Meny

Svinekoteletter

Pr kg

Gjelder denne uken tors. t.o.m. lør.

39⁹⁰

TILBUD!

Torskeloin
Røkt porsjon/saltet porsjon.
Ca 125 g. (127,20/kg) Pr stk.

15⁹⁰

TILBUD!

La Pizza
Ass. 270-370 g. Wagner.
(48,38-66,30/kg) Pr stk.

17⁹⁰

TILBUD!

Foto: Gilde
Vi tar forbehold om eventuelle endringer.

Ananas
Costa Rica.
Pr stk.

14⁹⁰

TILBUD!

Brokkoli
400 g. Spania
(24,75/kg) Pr stk.

9⁹⁰

TILBUD!

Røkte kjøtpølser
860 g. Prior.
Av kylling/kalkun.
(34,77/kg) Pr pk.

29⁹⁰

TILBUD!

Twist
340 g. Freia
(102,65/kg) Pr pose.

34⁹⁰

TILBUD!

Eplejus
1,5 l. Lerum.
(11,27/l) Pr stk.

16⁹⁰

TILBUD!

Neutral tøyvask
1,2 kg. Color/hvitvask,
refill. (1,07/vask) Pr pk.

29⁹⁰

TILBUD!

MENY

Frihet til å velge

Positiv: Statsråd Magnhild Meltveit Kleppa hadde med seg pengar då ho kom til Hagaled i Nesbyen. Ho vart teken imot av ordførar Gerd Eli Berge.

Kom med 800.000 til lys i glasa

■ Magnhild Meltveit Kleppa svært positiv til «Lys i alle glas»

Kommunalminister Magnhild Meltveit Kleppa hadde med seg 800.000 kroner tysdag då ho gjekk ut av den svarte statsrådsbilen i Nesbyen.

Arne O. Lindahl
aol@hallingdolen.no

Rundt småmatfata på Hagaled fortalde ho kvifor det kjem meir statlege pengar til prosjektet «Lys i alle glas».

– Dette er eit prosjekt som har stor betydning for kommunane som er med på det, men det har samstundes overføringsverdi til andre. Eg trur mange kommunar ville vorte misunnelege hadde dei sett kva de driv på med her.

Meir pengar

I fjor fekk prosjektet 800.000 frå departementet hennar og 200.000 frå landbruksdepartementet. Denne gongen hadde ho med seg 800.000 kroner til. I tillegg varsla ho at det er gode sjansar for at det kjem 200.000 frå landbruksdepartementet i år også.

Det var leiar i styringsgruppa, Knut Arne Gurigard, som takka for tilskotet.

– Dette er ikkje småpengar for oss, spesielt vil eg takke kommunalministeren for store bidrag, sa Gurigard.

Heilt i startfasen fekk prosjektet 200.000. Gurigard konstaterte med glede at prosjektet så langt har fått to millionar frå staten av ein total kostnad på åtte millionar kroner.

Mottaking

På Hagaled møtte Meltveit Kleppa prosjektleinga i Hallingdal, Numedal og midtre Buskerud.

Dessutan stilte ordførar i Regionrådet for Hallingdal, Oddvar Grøthe, og fylkestingsrepresentant Kjell Ålien frå Nes-

Statsråden vart teken imot av Nes-ordførar Gerd Eli Berge. Ho fortalde statsråden at her i distriktet vil ein ha folk i husa og lys i glasa, og ho understreka kor viktig det er å gjere tiltak mot dei kortsiktige marknads-kreftene.

Kjenslemessig binding

Prosjektet «Lys i alle glas» er eit slikt verkemiddel. Prosjektleiar Torunn Bekkeseth orienterte om målsetjinga og erfaringane etter eitt års arbeid. Det er registrert 800 bruk utan fast busetjing i dei tre regionane. Erfaringa så langt er at det er vanskeleg for mange å selje på grunn av den kjenslemessige bin-

dinga til eigedommen. Prosjektet har fått mykje positiv respons. Det er mange kjøparar, men få seljarar. Ei stor utfordring for prosjektet er å motivere til fast busetjing, sa Bekkeseth.

– Me skal følgje med dykk, sa statsråd Meltveit Kleppa.

– Ikkje tilfeldig

Ho slo fast at det er ein årsak til at dette prosjektet får statleg støtte.

– Det er ikkje tilfeldig kva me stimulerer. Me ønskjer å stimulere vekstkrafta nedanfrå. Me vil anbefale andre å ta kontakt med dykk. Det eg har høyrte her er veldig bra, sa Magnhild Meltveit Kleppa.

Ny halling: Knut L. Ridderhus flytta frå byen til eit gammalt småbruk i Ål. Han fortalde statsråden om erfaringane sine.

fakta: Lys i alle glas

- Prosjektet omfattar Hallingdal, Numedal og midtre Buskerud, til saman tolv kommunar.
- Bakgrunnen for prosjektet var nedgang i folketalet og skeiv aldersfordeling.
- Prosjektet er femårig.

- Målsetjinga i Hallingdal er fast busetjing på 40 fråflytta gardsbruk innan utgangen av 2011.
- Til saman i dei tre regionane er målet ny busetjing på 100 bruk.

Foto: Trine Kvalnes

- Vil ha ungdommen tilbake!

”J <3 Sigdal!” er et samarbeidskonsept ungdomsrådet håper vil kunne være starten på dette gjennombruddet.

Publisert 17.07.2009 kl 15:50 Oppdatert 17.07.2009 kl 15:50
Bygdeposten

SIGDAL: Sigdal vil ha ungdommene tilbake til bygda, og ”J <3 Sigdal!” er et samarbeidskonsept ungdomsrådet håper vil kunne være starten på dette gjennombruddet.

”J <3 Sigdal” er et relativt nytt konsept som nå skal sparkes i gang for alvor. Sigdal er stedet, og det skal innflyttere, utflyttere og innbyggere få både merke, føle og oppleve.

Andersnatten i hjerte

- Nå settes fokuset på hvordan vi skal få ungdommene tilbake til Sigdal. Kvaliteten med Sigdal skal frem i lyset, og det skal være lys i alle glas, forteller Tone Ranheim Rolfstad, daglig leder i Næringshagen og prosjektansvarlig for Lys i alle glas.

Ungdomsrådet i Sigdal står fram med initiativ i dette og de planlegger å lage en helt ny merkevare for Sigdal.

- Navnet ”J <3 Sigdal” kommer fra ”I love New York” t-skjorte. Vi vil ha Andersnatten formet som et hjerte på t-skjorter, og håper på at dette blir det nye merkevaren for Sigdal, sier Anders Bolstad Bergan, nestleder i Ungdomsrådet.

Fredag 25.september inviteres det til stort folkemøte på Borgerstua i Prestfoss.

- Vi har invitert innflyttere, folk som har flyttet hjem igjen og folk som har bodd i Sigdal hele livet sitt til et intervju-panel, for å høre deres historie om hvorfor de har valgt å bo i Sigdal. Vi vil også fortelle om de muligheter som finnes her, høre hva folk har oppnådd, og vise fram mangfoldet, forteller Bergan.

Folkemøtet er et samarbeid mellom Ungdområdet, Lys i alle glas, Næringshagen, TUKK (Talentfulle unge kvinner i kunstnerdalen) og Sigdal kommune. Ønsket er at J <3 Sigdal skal bli en årlig begivenhet.

- Vi vil oppmuntre flere til å velge Sigdal, og få de til å satse på forskjellige områder. Vi vil fylle opp alle hus og opprettholde livet i bygda, og derfor håper vi også at alle de som er enige i dette, vil møte opp på Borgerstua, sier Bergan.

Ungdommene som skal forme framtida

På Facebook har allerede 33 gjester sagt ja til invitasjonen, men Bergan kan bekrefte at det er bare venner av han. Han håper flere vil være med og gi sin tilslutning til Sigdal som en god kommune å bo i.

- Her er det muligheter, og her skal du få hjelp! Visjonen vår er ”I Sigdal kan du skape noe selv!” og det står vi for. Vi har slitt med å nå ungdommene, men det håper vi at vi kan med dette møtet, beretter Rolfstad.

Rolfstad peker på at kommunen har masse å by på.

- Vi har trygge oppvekstvilkår, mange mulige fritidssysler, tilgang på det meste innenfor en viss avstand og effektiv tidsbruk med tanke på trafikk og parkering. Vi har urbane aktiviteter og et mangfold i organisasjonsliv, frivillighet og kulturliv.

Samarbeidspartnerne er opptatte av å få kvaliteten med Sigdal fram. De er selv stolte og fornøyd med å bo her, og det vil de nå synliggjøre.

- Det er viktig at både unge og gamle blir med på satsingen, og spesielt viktig er det at vi unge støtter bolyst-prosjektene og er med på å rekruttere nye innbyggere. Det er tross alt vi som skal forme bygda i framtiden, og derfor er det viktig at vi deltar i bygdelivet, avslutter Bergan.

Laagendalsposten

LØRDAG 24. DESEMBER 2011 NR. 299 ■ 108. ÅRGANG ■ KR. 20.00

Jubileums-
redaktør

SIDE 14, 15 OG 16

Å ønske
seg noe

SIDE 22 OG 23

Smak av
fjellet

SIDE 24 OG 25

Julekortene
lever

SIDE 26 OG 27

LES GOD JUL SIDE 13-32

Der ingen skulle tru ...

■ Øverst, innerst i Uvdal på 780 meters høyde, ligger den gamle gården Veraldrud. Fraflyttet og ubebodd, til det unge paret Linn Skjærlund og Knut Fredrik Øi flyttet inn for å finne roen i nærhet med naturen.

SIDE 18 OG 19

LYS I GLASET: Linn Skjærlund og Knut Fredrik Øi med lille Sigurd har skapt nytt liv i den gamle fjellgården. FOTO: STÅLE WESETH

For vesle
Sigurd
er Veraldrud
verdens navle

Vesle Sigurd, et halvt år gammel, ser ut i verden med kulerunde øyne. Lite vet han om jul, lite vet han om vinter, men han vet at foreldrene Linn og Knut Fredrik er der for ham, og at Veraldrud – øverst og innerst i Uvdal – er verdens navle.

Fortsettelse
neste side

SIGURDS VERDEN:
Ute er det vinter og kaldt. Inne i stua på Veraldrud har Sigurd det varmt og trygt med mamma Linn Skjærlund. FOTO: STÅLE WESETH

TIPS OSS! Tlf: 8008 2242 SMS/MMS: kodeord lp til 2242 ABONNEMENT: Tlf: 800 40 180 kl. 07-17 (08-12)

Samfunn

1. Hva heter forsvarsministeren i Norge?
2. I hvilken organisasjon er Danmarks tidligere statsminister Anders Fogh Rasmussen generalsekretær i dag?
3. Hvem er fylkesordfører i Buskerud?
4. Hva heter ordføreren i Oslo?
5. Hva heter mannen som måtte forlate

6. Hvor mange partier er representert på Stortinget denne perioden?
7. Hvilken institusjon ledet Øystein Olsen før han ble sentralbanksjef?
8. Hva heter riksadvokaten?

9. Hvem er statsminister i Storbritannia?
10. Hva heter styrelederen i Vestre Viken helseforetak?

SVAR SIDE 32

TRADISJONER: Stabburet fra 1700-tallet er fin bakgrunn for nye slekter.

SAUEBØNDER: Linn har føret sine sauer.

FAMILIELYKKE: Linn, Sigurd og Knut Fredrik ved kjøkkenbordet på Veraldrud.

Finner roen oppunder fjellet

– Det er fint dette livet her. Det unge paret sitter ved kjøkkenbordet og prater. Ute er det vinter, vi er på 780 meters høyde og fjellet er nærmeste nabo i nord og vest.

Fortsettelse
fra forrige side

Linn Skjærlund (27) og Knut Fredrik Øi (31) leier gården Veraldrud. Det er midlertidig, for de er på leiting etter en gård de kan kjøpe og eie.
Knut Fredrik kom til Uvdal som nysgjerrig laftehogger i 2007. Han ble godt mottatt av Knut Kolstad i Norelaft, og elsker arbeidet med tømmerstokken.
– Jeg ønsker meg en gård med tømmerhus som jeg kan restaurere og sette i stand, sier han.
Linn har kugalskap, ifølge henne selv. Hun liker å mjølke og stelle fjøs, men er usikker på om hun vil starte med melkeproduksjon i stor skala selv om hun skulle få muligheten.
– Vel, kravene til volum er så voldsomme nå at det er vel utenkelig, sier hun.
De er «dalværinga» nå, de bor øverst i Uvdal.
– Nå ja, det er huskaldt her, smiler Knut Fredrik.
– Gulvfilla er stivfrosset om morgenen dersom den blir liggende, sier han.
Men de har ved, god bjørkeved og det fyres. Den gode lukta fra vedfyringen

fyller rommet og det durer svakt i oven.
– Det er fint dette livet her, vi liker det slik, sier Linn.
Og de framholder roen som det fineste.
– Det er fint å kunne gå ut døra og rett inn i naturen, sier Knut Fredrik.
Naturbruk
Linn og Knut Fredrik møttes på Ås i studietiden. Hun fra Strømmen på Romerike og han fra Stabæk i Bærum.
De er begge utdannet naturforvaltere, men sier de ikke kan tenke seg å jobbe med papirer. De elsker den naturlige naturen og det å leve i pakt med den.
– Det å kunne utnytte det en eiendom, som for eksempel Veraldrud, har av naturmuligheter ville vært stort, sier Knut Fredrik på vei ut i fjøset for å vise oss dyra på gården.
De har et tjuetall vinterfora sauer, noen høner. Så mye at de er selvforsynte med pinnekjøtt og egg.

Julemat
Den unge familien skal ikke feire jul i

FØRBEREDELSE: Knut Fredrik nærer opp i røykeovnen.

RØYKERI: Knut Fredrik henger saueibba på plass i røykeriet.

Veraldrud, vesle Sigurd har besteforeldre i Bærum og på Strømmen.
Men paret viser stolt fram ei syltepresse, med grisesylte i prosess.
– Jo, vi har koka grisehuer og laga sylte, sier Knut Fredrik stolt. De har hatt griser på gården og fått slakt tilbake fra slakteriet.
Eget lammekjøtt har de også tatt tilbake fra slakteriet og pinnekjøttet blir røykt den dagen vi er på besøk.
Slik sett tar Knut Fredrik og Linn vare på gammel matkunnskap og setter det

om til glede for seg selv og andre.
Og sannelig brygger det ølet sitt også. Og det er ikke vanlig tomtebrygg, men skikkelig øl etter gamle oppskrifter.
Drøm
Linn og Knut Fredrik har en drøm om engang få seg et eget gårdsbruk.
– Det ligger mange bruk til salgs på nettet, sier Knut Fredrik.
– Men vi har tid til å være kresne, vi tar ikke hva som helst, legger han til.
Dette drømmebruket kan godt ligge i

Uvdal, men like gjerne i Lom, der paret har drevet seterbruk tidligere.
Historie
Øverst og innerst i Uvdal ligger altså gården Veraldrud, fraflyttet og ubebodd noen år før Linn og Knut Fredrik fikk leie det.
Gjennom prosjektet «Lys i alle glas» kom paret i kontakt med eieren av Veraldrud.
– Det er derfor vi er her nå, sier paret.
Veraldrud har gårdsnummer 1 og

bruksnummer 1. Det er altså starten på bebyggelsen i Uvdal vestenfra. Nærmeste nabo i vest finner man i Eidfjord i Hardanger.
Veraldrud er på langt nær den eldste gården i Uvdal, -rud navnet tyder på det. Navnet har gården fått etter Verald, som rудde jorda her en gang på 1600-tallet. Her til Veraldrud kom ei grein av Nordmannsslepa ned, så farande folk var man vant med på gården.
Vi tar farvel med denne lille familien. Det er korte dager nå i desember og dagslyset vikler idet det vinkes farvel i vinterødet.
Inne legges Sigurd i varme klær og stelles med. Intet aner han om lys i glas og noens streben etter å få folk til å bo. Han bare bor.

EVEN TRÅEN (TEKST)

STÅLE WESETH (FOTO)

Kongsberg og Numedal

1. Hvilken kommune har flest innbyggere; Rollag eller Nore og Uvdal?
2. Hvem grunnla Kongsberg?
3. Hva heter politstasjonssjefen på Kongsberg?
4. I hvilken kommune er Dag Lislien ordfører?

5. Ble Den Kongelige Mynt flyttet fra Akershus til Kongsberg på 1700-tallet?
6. Grenser både Kongsberg, Flesberg, Rollag og Nore og Uvdal til kommuner i Telemark?
7. Hva heter konsernsjefen i Kongsberg Gruppen?
8. Hvem er Stein Husby?

9. I hvilket tiår ble Numedalsbanen åpnet?
10. Hva heter rådmannen i Kongsberg?

SVAR SIDE 32

Geografi

1. I hvilket fylke ligger Kragerø?
2. Målt i areal er Russland verdens største. Men hvilket er verdens nest største?
3. I hvilket land ligger byen Lugano?
4. Hvilken by ligger lengst mot nord: London, Paris eller Praha?

5. I hvilken fjellkjede ligger Europas høyeste fjell, Elbrus?
6. I hvilket land ligger en av verdens største byer, São Paulo?
7. Donau renner gjennom fire hovedsteder. Hvilke?
8. Hva heter Italias nest største øy?

9. Texas er USA's nest største stat, målt i folketall. Men er den størst, målt i areal?
10. I hvilket land er øya Honshu den største?

SVAR SIDE 32

